

บทที่ 6

ทั้งจิตใจและเสียใจเมื่อไม่มีมดลูก

ตามหลักฐานด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ในปัจจุบันการตัดมดลูกเป็นวิธีการรักษาแบบหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ สำหรับแก้ไขปัญหเกี่ยวกับพยาธิสภาพของมดลูก แต่มดลูกนั้นมีความแนบเนื่องกับความเป็นหญิง ทั้งในด้านความเป็นอัตลักษณ์ทางเพศ การแสดงความสามารถเฉพาะของผู้หญิง บทบาทเพศภาวะ อำนาจของผู้หญิง และความเป็นหญิงที่สมบูรณ์ที่สังคมคาดหวัง การไม่มีมดลูกจึงส่งผลกระทบต่อหลายประการ ต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงหลังการตัดมดลูก ทั้งแง่มุมทางบวกที่ทำให้ผู้หญิงรู้สึกดีใจเมื่อไม่มีมดลูก และแง่มุมด้านลบที่ผู้หญิงรู้สึกเสียใจที่ไม่มีมดลูก ในบทนี้เป็นการเสนอสาระสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ผลกระทบจากการตัดมดลูกภายในหนึ่งปีหลังผ่าตัด 2) ผลกระทบจากการตัดมดลูกหลังผ่าตัดหนึ่งปีไปแล้ว และ 3) การรับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทนหลังการตัดมดลูก โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลกระทบจากการตัดมดลูกภายในหนึ่งปีหลังผ่าตัด

ผู้หญิงตัดมดลูกที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ผลของการตัดมดลูกในช่วง 1 ปีหลังตัดมดลูก ทั้งทางด้านบวกที่รู้สึกดีใจที่ไม่มีมดลูกและด้านลบที่รู้สึกเสียใจที่ไม่มีมดลูก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสาระในด้านกายภาพ และในช่วงหลังผ่าตัด ระยะ 3 เดือนแรกยังมีการติดตามผลการรักษาที่จัดให้สำหรับผู้หญิง การรับรู้ผลทางด้านบวก ได้แก่ รอดตายหายจากโรค พ้นความทุกข์ความทรมาน และรู้สึกโล่งสบายเบาตัว หมดภาระ และภาพลักษณ์ดีขึ้น ส่วนการรับรู้ทางด้านลบ ได้แก่ ได้รับความเครียดจากกระบวนการผ่าตัด เช่น เจ็บจี๊ดๆ ในท้อง แผลแยกติดเชื้อไข เลือดออก และแผลเป็นขยายโตเสียใจที่ไม่สามารถมีลูกได้ และอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ในการศึกษาครั้งนี้ผู้หญิงหลังการตัดมดลูกรับรู้ถึงผลกระทบจากการตัดมดลูกในระยะ 1 ปีหลังตัดมดลูก ทั้งทางบวกและลบ ดังตารางที่ 14 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1.1 การรับรู้ถึงผลของการตัดมดลูกด้านบวก

ผลของการตัดมดลูกทางด้านบวกเป็นผลที่ทั้งผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาและผู้ให้การรักษาคาดหวังไว้ โดยเฉพาะการหายจากโรคที่เป็นและรักษาชีวิต จึงเป็นผลเชิงประจักษ์ที่ผู้หญิงรับรู้ได้ชัด ผลบวกนี้ทำให้ผู้หญิงรู้สึกดีใจที่ไม่มีมดลูกจึงสามารถส่งเสริมร่างกายและแรงใจให้ผู้หญิงดำเนินชีวิตต่อไป ผลของการตัดมดลูกทางด้านบวกที่ผู้ให้ข้อมูลหลักรับรู้มีดังนี้

ตารางที่ 14 ผลของการตัดมดลูกภายในหนึ่งปีหลังผ่าตัดตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การรับรู้ผลของการตัด มดลูกภายในหนึ่งปี หลังผ่าตัด	หญิงมีคู่อหลังผ่าตัด (24 คน)				หญิงไม่มีคู่อหลังผ่าตัด (12 คน)			
	มีลูกแล้ว (19 คน)		ไม่มีลูก (5คน)		หม้าย (2 คน)		โสด (10 คน)	
	อายุ ≤48 ปี (9 คน)	อายุ >48 ปี (10คน)	อายุ ≤48 ปี (2คน)	อายุ >48 ปี (3คน)	อายุ ≤48 ปี (ไม่มี)	อายุ >48 ปี (2คน)	อายุ ≤48 ปี (5คน)	อายุ >48 ปี (5คน)
ผลด้านบวก								
1. รอดตาย หายจากโรค	9	9	1	2	0	2	5	4
2. พันความทุกข์ความ ทรมาน	6	4	0	1	0	2	2	1
3. กลับปีสสาวะ ได้ดีขึ้น	0	0	0	1	0	1	0	0
4. รู้สึกโล่ง สบาย หหมด ภาวะภาพลักษณ์ดีขึ้น	2	4	0	0	0	2	1	4
ผลด้านลบ								
1. มีผลแทรกซ้อนจาก กระบวนการผ่าตัด	6	2	1	0	0	0	3	3
2. เสียใจที่ไม่สามารถมีลูก ได้	3	0	2	0	0	0	1	0
3. อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย	8	10	2	3	0	2	4	5

1.1.1 รอดตาย หายจากโรค

ผู้หญิงตัดมดลูกที่เข้าร่วมศึกษาเกือบทุกคนรู้ว่าหลังตัดมดลูกออกตน
หายจากโรค อาการที่คุกคามชีวิตหายไปและจากการยืนยันการหายจากโรคจากผู้ให้การรักษา เมื่อ
ผู้หญิงกลับไปรับบริการสุขภาพหลังการตัดมดลูกที่มีบริการสุขภาพติดตามผลการรักษา ในช่วง 3
เดือนแรก ในขณะที่บางคนที่ตัดมดลูกจากการเป็นมะเร็งในระยะต้น ในช่วงต้นไม่ได้รับรู้ว่าตนจะ
หายจากโรคทันทีแต่หวังที่จะหายขาดเมื่อรักษาอย่างต่อเนื่องและรอดตายในที่สุด สำหรับผู้หญิงที่มี
อาการรุนแรง หรือเหตุฉุกเฉินที่คุกคามชีวิต เช่น ตกเลือดจากรกค้างหลังคลอดบุตร ผู้หญิงรับรู้ถึง
การตัดมดลูกช่วยรักษาชีวิตให้อยู่รอด ปลอดภัยอย่างชัดเจน ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของพิกุล และ
ชมพู ที่พึงพอใจต่อการผ่าตัดที่ช่วยให้รอดชีวิตดังนี้

“เรารู้ว่าถ้าไม่ตัดเราก็ตายแน่ ก็ยินยอมให้ตัด ... มันเป็นทางเดียวที่ช่วยชีวิต ของคนที่ตกเลือด หลังคลอด เราพยาบาลก็รู้กันอยู่แล้วนะ ไม่งั้นพี่ก็ไม่รอดแน่ ...” (พิกุล หญิงคู่ วัย 67 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากภาวะรกค้าง IDKI30020121)

“ที่ป่าผ่า หมอที่เขาผ่า เขาบอกว่า ถ้ามาช้าอีกหน่อยมีสิทธิ์ตายได้ เขาบอกเนื้องอกมันแตกแล้ว เป็นน้ำแล้วเขาบอกถ้าเกิดไม่มาหาหมอ...ก็จะตาย... เขาถึงได้บอก โห... ทนจังเลยนะ ธรรมดาเนี่ยแม่แล้วคนไข้ถ้ามาแตกอย่างงี้มีสิทธิ์ตายได้เขาบอกนี่คืนที่มาก่อน ... ผ่าพื้นขึ้นมา ก็ดีใจรู้ว่าเรารอด” (ชมพู่ หญิงโสด วัย 47 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากการฆ่าจากอุบัติเหตุ IDKI06020915)

1.1.2 พันความทุกข์ความทรมาน

อาการทุกข์ทรมานจากภาวะผิดปกติของมดลูกที่เป็นประสบการณ์ของผู้หญิงหลายคนและได้อวดทรมานาน ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนอดทน เพราะความอายุที่ไม่ต้องการเปิดเผยของสงวนให้ใครเห็น โดยเฉพาะเพศตรงข้าม ทำให้ไม่ไปพบแพทย์จนอาการรุนแรงมากทำให้จำเป็นต้องรับการตัดมดลูก และบางคนรับรู้ถึงแนวทางการรักษาจากผู้ให้การรักษา แต่ประวิงเวลา เพราะไม่อยากสูญเสียมดลูกไป และเมื่อผู้หญิงตัดสินใจรับการตัดมดลูก ผู้หญิงรับรู้ทันทีหลังผ่าตัดเมื่ออาการปวดแผลทุเลาลงไป ผู้หญิงหลายคนเล่าว่า “เหมือนตัดทุกข์ออกไปเลย” “เหมือนยกภูเขา ออกจากอก” “เหมือนพ้นทุกข์” การผ่าตัดจึงเสมือนเป็นความถูกต้องเหมาะสมกับผู้หญิงกลุ่มนี้ที่พอใจ กับการไม่มีมดลูก ดังตัวอย่างคำพูดดังนี้

“มันปวดทรมาน ... พอตัดมดลูกเราไปแล้ว ... ก็สบาย สบายใจ เพราะ มันไอ้ทุกข์ทรมานเรา หายไป หายเป็นปลิดทิ้งเลยนะ ไม่ปวดท้อง ไม่เป็นลมหน้ามืดอย่างเก่า” (ละมุด หญิงโสดวัย 45 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI05010324)

“ก่อนผ่าตัด พี่ปวดประจำเดือนมาก ปวดหน้าซึบ บางที่เป็นลม ...ทำงานไม่ไหว ขาดงานบ่อย แทบทุกเดือน ทรมานมาก แฟนยอมให้ออกจากงาน...พอหลังผ่าเหมือนยกภูเขาออกจากอก ... หายไป ไม่ปวดอีกเลย” (กฤษณา หญิงคู่ วัย 47 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI18010521)

1.1.3 กลิ่นปัสสาวะดีขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนให้ข้อมูลถึงการเปลี่ยนแปลงหลังการตัดมดลูกว่า กลิ่นปัสสาวะได้ดีขึ้นกว่าก่อนการผ่าตัด ที่ทำให้ผู้หญิงรับรู้ต่ออาการลักษณะของตนดีขึ้น ไม่เป็นที่รังเกียจของสังคม ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของ มณฑา สาวโสควัย 64 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกทั้งสองข้าง และล้นทม หญิงหม้ายวัย 70 ปี ที่รับรู้ว่าการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะได้ดีขึ้น ดังนี้

“เนื้องอก...มันมากกระเพาะปัสสาวะ แล้วทำให้ปวดปัสสาวะบ่อย ๆ กลั้นไม่ค่อยได้ ต้องรีบเข้าห้องน้ำ... หลังจากผ่าตัด (มดลูกออก) แล้วก็ไม่มีปัญหา... กลั้นได้ปกตินะ แต่ก็ไม่ค่อยกลั้น ... ที่ดีขึ้น คือ ไม่ปวด (ปัสสาวะ) บ่อยเหมือนก่อนผ่าตัด ... ยังมีไอจาม ออกมาบ้าง บางครั้ง ถ้ามารกัณไวนาน” (มณฑา วัย 64 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI32010207)

“เรื่องฉี่ (ปัสสาวะ) ดีขึ้น เมื่อก่อนไหลตลอด (ก่อนผ่าตัดเอามดลูกออก) ต้องใส่ผ้าอนามัยไว้ ... ไปไหนมาไหนมันมีกลิ่น ป้าอายุเขา ไม่อยากไปไหน... เดี่ยวนี้กลั้นได้บ้างใส่ (ผ้าอนามัย) เวลาไปนอกบ้าน” (ล้นทม วัย 70 ปี ตัดมดลูกออกทางช่องคลอดจากภาวะกระบังลมหย่อน IDKI26010913)

1.1.4 รู้สึกโล่ง สบาย หมดภาระ ภาพลักษณ์ดีขึ้น

เมื่อตัดมดลูกออกผู้หญิงหลายคนหมดความกังวลเรื่องการมีประจำเดือน การตั้งครรภ์ การคุมกำเนิด ภาระค่าใช้จ่าย และ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาขารู้สึกหมดกังวลกับปัญหาการขับถ่ายปัสสาวะที่สามารถควบคุมได้ดีกว่าก่อนผ่าตัด และการตัดมดลูกออกทำให้รูปร่างสวยขึ้น หน้าท้องหายไปที่ทำให้ภาพลักษณ์ของตนดีขึ้น ดังนี้

1.1.4.1 สะดวกสบาย ไร้กังวลกับการไม่มีประจำเดือน ไม่ตั้งครรภ์

ถึงแม้ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาจะรับรู้ว่าการมีประจำเดือนเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นสาวแต่ผู้หญิงบางคนรับรู้ช่วงของการมีประจำเดือนเป็นช่วงที่ขัดขวางหรือไม่เอื้อต่อการทำกิจกรรมบางอย่าง จึงกลายเป็นข้อจำกัดสำหรับผู้หญิง เช่น กิจกรรมทางศาสนาอิสลาม การทำงานที่หนัก ด้วยเหตุนี้ผู้หญิงหลายคนจึงถูกปลูกฝังให้มองว่าเป็นเรื่องปกติที่เป็นผู้หญิง และการตัดมดลูกทำให้ไม่มีประจำเดือนอย่างถาวร ผู้หญิงบางคนจึงรับรู้ถึงความสะดวกสบายเมื่อไม่มีประจำเดือน มีการปฏิบัติศาสนกิจได้ที่ไม่ต้องกังวล และสะดวกในการเดินทางไปไหนมาไหน ข้อจำกัดเรื่องการมีประจำเดือนของผู้หญิงจึงถูกลบออกไปหลังตัดมดลูกออก ดังตัวอย่างคำพูด ดังนี้

“บางครั้งก็แสบ ๆ เหมือนกันว่าอ้อ โคนตัดไปแล้วนะ ไม่มีอะไร แต่ว่าก็สบายดีไม่ต้องมายุ่งเรื่องประจำเดือน ไปไหนมาไหนสะดวกดี สบาย... ไม่มีชิ้น แห่ง สะอาดดี...” (มณฑา วัย 64 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI32010618)

“พอตัดมดลูกเราไปแล้ว ไขมันสบาย มันสบายใจ... สบายตัวดี สบายตัวไม่มีประจำเดือน ไม่ทรมาณ ไม่ปวดเมื่อย ละครากก็สบาย ยังไงหละมันดี” (ละมุด วัย 45 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI06010709)

ในผู้หญิงที่ยังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์และมีภูมิต้านทาน หลายคนต้องรับประทานคุมกำเนิด เมื่อตัดมดลูกทำให้หมดความกังวล เรื่องการตั้งครรภ์ ทำให้รู้สึกสบายใจเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งนี้

“ตัดมดลูกคืออย่างหนึ่ง คือว่าเมื่อก่อนต้องกินยาคุม กลัวท้อง พอตัดแล้วสบายใจ เรื่องท้องหมดกังวลไป...” (ราชาวดี วัย 35 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI23030416)

1.1.4.2 ประหยัดค่าใช้จ่าย

ผู้ให้ข้อมูลหลักกล่าวถึง ผู้หญิงกับผ้าอนามัย เป็นของคู่กันที่กลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับวิถีชีวิตของผู้หญิงทุกคนที่ยังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ ที่ต้องใช้จ่ายทุกเดือน ผู้หญิงบางคนมองข้ามไปว่าเป็นค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยและปฏิบัติจนเคยชิน แต่สำหรับผู้หญิงที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ต่ำเป็นสิ่งที่สำคัญ เมื่อตัดมดลูกออก ทำให้ไม่มีประจำเดือนผู้หญิงบางคนจึงมองว่า ทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้ โดยเฉพาะผู้หญิงที่รายได้ต่ำต้องทำมาหากินเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวเพราะการใช้ผ้าอนามัยขณะมีรอบเดือนทำให้สะดวก สะอาด ไม่เป็นที่รังเกียจของสังคม ทำให้สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ ดังตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึงเรื่องนี้ คือ ละมุด หญิงโสด อาชีพรับจ้าง รายได้ต่ำและไม่แน่นอน ดังนี้

“มันดี มันไม่ต้องมาใส่ผ้ามันนะ (อนามัย) ไม่ต้องซื้อให้เสียตัง... ก็เดือนหนึ่งก็ สี่ห้าห้าสิบล้วนแล้ว ถ้าเปล รับจ้างได้วันหนึ่งก็ สี่ห้าสิบล้วนเหมือนกัน (หัวเราะ)” (ละมุด วัย 45 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI06010713)

1.1.4.3 ภาพลักษณ์ดีขึ้น

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลายคนรับรู้หลังตัดมดลูกว่าตนมีการเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ภายนอกที่เห็นชัด ท้องที่เคยโตใหญ่ มาแบนราบ รู้สึกโล่ง เหมือนไม่มีอะไรอยู่ในท้อง หน้าท้องหายไป บางคนพึงพอใจที่ไม่มีหน้าท้องที่เชื่อมโยงกับภาพความเป็นผู้หญิงสวย หุ่นดี คล่องตัว ดังนี้

“... หลังจากตัดแล้วมันไม่มีอาการอะไรเลยจนทุกวันนี้ไม่มีอะไรเลยรู้สึกมันโล่ง มันโล่งไม่มีอาการปวด ... รู้สึกว่ามันสบาย เหมือนไม่มีอะไรในท้องเรา เขาไป...” (ลำไย วัย 53 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI1020803)

“หลังผ่า (มดลูก) ท้องแฟบไปเลย...ก็ดูหุ่นดีขึ้น คล่องตัวดี” (ลดาวัลย์ วัย 34 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI24021109)

1.2 การรับรู้ถึงผลของการตัดมดลูกด้านลบ

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ถึงผลกระทบในช่วงปีแรกหลังผ่าตัดทางด้านลบที่ผู้หญิงรู้สึกเสียใจเมื่อไม่มีมดลูก คือผลที่เกิดจากกระบวนการผ่าตัด ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสุขภาพที่ผู้หญิงได้รับภาวะแทรกซ้อนหลังการตัดมดลูก และความรู้สึกต่อการสูญเสียมดลูก โดยเฉพาะผู้หญิงที่ไม่ได้รับรู้หรือเตรียมตัวมาก่อนตัดมดลูกนอกจากนี้มดลูกยังมีความสำคัญกับความเป็นหญิง ผลที่เกิดจากการตัดมดลูกในช่วงปีแรกมีดังนี้

1.2.1 ได้รับผลแทรกซ้อนจากกระบวนการผ่าตัด

เจ็บแผลหลังผ่าตัด ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาแต่ละคนรับรู้และให้ความสำคัญแตกต่างกัน บางคนมีระดับความทนต่อความเจ็บปวดดี จะให้ความสำคัญน้อย ในขณะที่บางคนมีระดับความอดทนต่ำจะให้ความสำคัญและจดจำเหตุการณ์นั้นๆ อาการเจ็บพบในช่วง 2-3 วันแรกหลังผ่าตัด หลังจากนั้นจะมีอาการคันที่บาดแผล และรอบๆบาดแผล ช่วงหลังผ่าตัดประมาณหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี นอกจากนี้ยัง พบว่า ผู้หญิงหลังผ่าตัดมดลูกมีอาการเจ็บจี๊ดในท้อง เป็นมากเวลาเปลี่ยนท่า และยึดท้องให้ตึง มีอาการนี้จนกระทั่ง 1 ปีในการศึกษาครั้งนี้ผู้หญิงตอบประเด็นนี้ตรงกัน 12 คน ส่วนผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาที่มีประสบการณ์ตรงของการมีภาวะแทรกซ้อนอื่นพบ 2 คน คือหลังผ่าตัดมีอาการแผลแยกอักเสบ ติดเชื้อ และมีเลือดออกทางช่องคลอด แต่ทั้งนี้ผลของการตัดมดลูกที่เกิดจากกระบวนการผ่าตัด ผู้หญิงจะได้รับดูแลอย่างต่อเนื่อง ที่มีการ

จัดบริการให้กับผู้หญิง โดยนัดพบเป็นระยะจนหายจากโรค ทำให้ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาผ่านพ้นวิกฤตินี้ไปด้วยความปลอดภัย และมีชีวิตยืนยาว ดังนี้

“หลังผ่าตัดมาประมาณสองเดือน มีเลือดออกจากช่องคลอด ... ตรวจว่าแผลข้างในอักเสบ หมอให้ยาแก้อักเสบมากินอาทิตย์หนึ่งก็หาย จากนั้นก็ยังไม่ได้ไปหาหม่อีกเลย” (อรุณ วัย 52 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดที่ IDKI04020616)

“หลังผ่าตัดแผลไม่ดี คือ หมอว่าเนื้อเรายัง เลือดออกง่าย เย็บยาก ... มีไข้ด้วย มันอักเสบ ... กลับไปนอนโรงพยาบาลอีก ... หมอนัดสองสามหน จนหาย...หลังจากนั้นไม่ได้ไปอีก” (มะปรางค์ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากภาวะ การติดเชื้อ IDKI11010320)

1.2.2 เสียใจที่ไม่สามารถมีลูกได้

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาทุกคนรับรู้ว่ามดลูกเป็นอวัยวะหนึ่งของผู้หญิงที่ใช้ในการตั้งครรภ์ ถ้าไม่มีมดลูก ก็ไม่สามารถมีบุตรได้อีก จากการศึกษาผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาในช่วงปีแรกมีจำนวน 6 คนรู้สึกเสียใจและเสียใจที่ไม่สามารถมีบุตรได้ ที่การไม่มีมดลูกกระทบต่อบทบาทของความเป็นภรรยาผลกระทบนี้สะท้อนให้เห็นมุมมองในผู้หญิงแต่ละคน ขึ้นอยู่กับสถานภาพสมรส และความต้องการมีบุตรของผู้หญิงและครอบครัวของแต่ละคน ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้หญิง ที่ยังต้องการมีบุตรเพิ่ม ดังนี้

“มดลูก แบบเวลาอยู่ด้วยกันแล้วสามีภรรยาก็จะมีลูกด้วยกัน พอไม่มีมดลูกแล้ว ก็ไม่สามารถมีลูกได้ มันขาดไปก็คือว่า เรามีลูกน้อยเราก็อเสียใจว่าเรามีลูกน้อย ใจก็อยากมีลูกอีก มันน้อยไปคนเดียวนะ ... มีผลกับลูก ต่อไปจะพึ่งพาใคร เขาไม่ใช่พี่น้องก็ลำบาก แฟนก็ว่าเรามีน้อยแต่เขาก็ไม่ได้พูดว่าอยากมีอีกอะไร แต่ก็ไม่รู้อนาคตข้างหน้า ถ้าเขาอยากมีแล้วเรามีไม่ได้จะเป็นยังไง ไม่อยากคิด” (วาสนา หญิงมุสลิม วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากถุงน้ำที่รังไข่ IDKI27010610)

ส่วนผู้หญิงที่มีบุตรเพียงพอ ผู้หญิงรับรู้ว่าการไม่มีมดลูกไม่ได้กระทบต่อบทบาทภรรยาและบทบาทแม่ เพราะผู้หญิงได้แสดงความสามารถในการมีบุตรอย่างสมบูรณ์แล้ว ดังนี้

“ตัดออกหมด ... ก็ไม่จำเป็นจะต้องนั้น (คิดมาก) แต่บอกไม่ถูก คนที่อยากมีลูกคงคิดนะ... อย่างเราก็ไม่มีอะไรมากระทบ มี (ลูก) พอ แล้ว อย่างคนที่เขาไม่เคยมีลูกก็น่าจะมีปัญหา” (ลำไย วัย 53 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDK01020807)

ในขณะที่ผู้หญิงบางคนที่เป็นโสด โดยเฉพาะผู้หญิงที่อายุน้อย คิดเสียใจ และกังวลกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่อาจคาดหมายในอนาคต และปัญหาครอบครัวเพราะยังต้องการแต่งงานหลังตัดมดลูกแล้ว ดังนี้

“ก่อนตัดมดลูก หมอบอกจะไม่มีลูกแล้วนะ ก็รับรู้ แต่ตัดสินใจตัด กลัวเป็นอะไรมากกว่านี้ ... คิดเรื่องแต่งงาน คิดซึ ก็คุยกับแฟนว่าจะแต่งงานกันอยู่ เขาก็รู้ว่าเรามีลูกไม่ได้ ... กังวลมากเหมือนกัน ต่อไปเขาจะอยากมีลูกไหม กลัวมีปัญหาเหมือนกัน” (มะลูลี วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI33030419)

“ตอนนั้น ความรู้สึกเราเสียใจนะ ตอนที่ผ่าเสร็จ ไม่มีใครบอกเลยว่าผ่าหมดที่แรกนี่กว่าผ่ารังไข่แค่ข้างเดียว ช่วงนั้นยังไม่แต่งงาน รู้สึกเสียใจว่ามีลูกไม่ได้ ... คือหมอบอกไม่ได้แจ้งเรามีแต่คุยกับแม่ กับน้องกับแฟน...” (ราตรี วัย 39 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากมะเร็งระยะแรกที่มดลูก IDKI34010126)

1.2.3 อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลายคนเล่าถึงการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ที่เปลี่ยนแปลงง่ายควบคุมอารมณ์ไม่ได้ บางคนเล่าว่ารู้สึกโมโหเมื่อมีคนมาพูดสิ่งที่ไม่ถูกใจ มีเหตุผลน้อยลง บางคนแสดงออกด้วยอาการหน้ามืด ใจสั่น เป็นลม ซึ่งในช่วง 1 ปีแรกหลังผ่าตัด อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายพบว่ามีความหลากหลาย ผู้หญิงที่ตัดมดลูกและรังไข่ออก 2 ข้าง พบว่าในปีแรก อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย และบางคนยังมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายต่อเนื่องมาในปีที่สอง ดังนี้

“...หลังผ่ามาซัปดาห์เดือน ก็มีอาการหงุดหงิด โมโหง่าย ใครทำอะไรไม่ถูกใจ จะว่าเลย...เราไม่รู้ตัว น้องสาวที่อยู่ด้วยกันบอก ว่าเดี๋ยวนี้พี่เป็นอะไร ... เมื่อก่อนไม่เป็น ...ก็คอยคุมตัวเราอยู่... ปัจจุบันยังเป็นอยู่ (หลังผ่าตัด 2 ปี)” (สาหร่าย หญิงโสด วัย 51 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI19010521)

“...หูดหงิก บางทีโมโหลูก โมโหหัวเข้าใกล้ไม่ได้ เมื่อก่อนไม่เป็นนะ นี่ก็ผ่ามาปีกว่าได้แล้ว ก็ยังมีอาการ อารมณ์มันเปลี่ยนแปลงง่าย วูบวาบ แฟนก็ว่าเรื่อย” (ลินี่ หึงคู่ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI02031503)

ส่วนผู้หญิงที่ตัดมดลูกและยังรักษารังไข่ไว้ 1-2 ข้าง พบ 2 คนที่มีประสบการณ์อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายในช่วงปีแรก และเป็นมากขึ้นหลังจาก 1 ปี ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของสายหยุด ดังนี้

“...ฉันใจมันบอกไม่ถูก โมโหง่าย ฉุนเฉียวง่าย หลังผ่ามาก็เป็นมาตลอด จนแฟน คนที่บ้าน บอกว่า ยกให้มันคน ... แมื่อก็ด้านเรื่อย เดี่ยวเขาก็หนีแกลไปหมดจะมาเสียใจนะ” (สายหยุด วัย 44 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI28020515)

จากข้อค้นพบผลของการตัดมดลูกภายในหนึ่งปีหลังผ่าตัด พบว่า ผู้หญิงรับรู้ทั้งทางด้านบวกและลบ ในด้านบวกที่ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้เหมือนกัน คือ การรอดตาย หายจากโรค แต่มี 3 คนที่ไม่แน่ใจถึงการหายจากโรค คือผู้หญิงที่ตัดมดลูกจากสาเหตุของการเป็นมะเร็ง ส่วนที่แตกต่างกัน คือ พันความทุกข์ความทรมาน และรู้สึกโล่ง สบาย หมดภาระ ภาวลักษณะดีขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การมีอาการและอาการแสดงมาก่อนการตัดมดลูก ส่วนการรับรู้ทางด้านลบที่ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้เหมือนกัน คืออารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ในทุกกลุ่มอายุ แต่มี 2 คนที่ไม่มีประสบการณ์นี้เนื่องจากใช้ฮอร์โมนทดแทนตลอดตั้งแต่หลังผ่าตัด ส่วนที่แตกต่างกัน คือ เสียใจที่ไม่สามารถมีลูกได้ ประเด็นนี้กระทบมากกับผู้หญิงที่มีคู่แต่ยังไม่มียูก หรือมีลูกไม่เพียงพอ แต่พบในคนโสดเพียง 1 คนซึ่งเป็นผู้หญิงที่คิดจะแต่งงานหลังการตัดมดลูก

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลหลักสะท้อนให้เห็นว่า ผลของการตัดมดลูกภายในหนึ่งปีหลังผ่าตัด เน้นที่การจัดการกับพยาธิสภาพของโรค ที่มีผลต่อชีวิตและสุขภาพของผู้หญิง และผลกระทบที่มาจากกระบวนการผ่าตัดที่สอดคล้องกับความรู้อันชีวิวิทยาการแพทย์ (Berek, 2007; สมบูรณ์ คุณาริคม และคณะ, 2546) ซึ่งการตัดเอามดลูกออกผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาเห็นและสัมผัสได้ชัดเจนว่า พยาธิสภาพ หรืออาการและอาการแสดงที่เป็นหายไปทันที พันความทุกข์ ความทรมาน และมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่พบว่าหลังตัดมดลูก 1 ปี ผู้หญิงพึงพอใจต่อการผ่าตัดและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น (Ranneted, 2005; Utain, 2006; Kluivers et al., 2008) และผลการศึกษาผู้หญิงรับรู้ว่าอาการปวดท้องที่แต่ละคนมีประสบการณ์หายขาด ไม่ปรากฏหลังผ่าตัดเลยแต่กลับพบว่าผู้หญิงหลังตัดมดลูกบางคนมีอาการแสดงออกทาง

กาย เช่น หน้ามืดเป็นลม ใจสั่น ไม่มีแรง แต่ผู้หญิงเล่าว่าแพทย์ตรวจไม่พบพยาธิสภาพใด ในขณะที่ การศึกษาของ Farquhar และคณะ (2006) พบว่า ยังมีผู้หญิงส่วนหนึ่งที่มีการตัดมดลูกไม่ได้ช่วยให้ อาการปวดในช่องเชิงกรานหายไป อาการที่ปรากฏอาจเป็นไปได้ว่า เป็นผลมาจากภาวะจิตใจของผู้หญิงแต่ละคน

ผลกระทบจากการตัดมดลูกในระยะสั้นส่วนใหญ่เกิดจากกระบวนการ ผ่าตัดที่เนื้อเยื่อถูกทำลาย ได้แก่ การเจ็บแผล การติดเชื้อ แผลอักเสบ ที่ทำให้สุขภาพของผู้หญิง อ่อนแอช่วงระยะเวลาสั้นๆ ที่มีกระทบต่อวิถีชีวิตผู้หญิงไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะกระทบกับผู้หญิงที่ ต้องทำงานหาเช้ากินค่ำ ที่การเจ็บป่วยระยะเวลานานทำให้เสียค่าใช้จ่ายและขาดรายได้ ขาดคนดูแล บุตรและครอบครัว ซึ่งผลการศึกษาพบ ปัญหาที่มาจากภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัดที่ต้องเข้ารับ การรักษาซ้ำพบเพียงสองคนเท่านั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะกระบวนการดูแลที่ผู้ดูแลให้ความสำคัญกับ ประเด็นภาวะแทรกซ้อนจากการผ่าตัด ที่แสดงถึงความสามารถของผู้ทำการรักษา และ ความก้าวหน้าของความรู้และเทคโนโลยีในการรักษา (Streicher, 2004; แสงชัย พงุทธิพันธุ์ และ คณะ, 2545) และมีมาตรฐานการดูแลที่ชัดเจน และมีการติดตามหลังผ่าตัด 1 ครั้ง (1 เดือน เดือนครึ่ง หรือ 3 เดือนหลังผ่าตัด) และถ้าผู้หญิงคนใดที่ยังพบปัญหาสุขภาพจะมีการติดตามต่อรักษาจนหาย ที่เป็นการติดตามที่ทำให้ผู้หญิงหลังการตัดมดลูกเมื่อมีปัญหาสุขภาพ มีการดูแลและบริการสุขภาพ ที่รองรับผู้หญิงในช่วงปีแรก

ส่วนผลกระทบที่ผู้หญิงตัดมดลูกบางคนรับรู้อีกประเด็น คือ มีความ เสียใจที่ไม่สามารถมีลูกได้ การไม่มีมดลูก ก็ไม่สามารถมีบุตรได้อีกต่อไป ที่ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษา บางคนรู้สึกเสียใจที่ตัดมดลูก พบในผู้หญิงที่ไม่ได้เตรียมตัวยอมรับการตัดมดลูกมาก่อนและยัง ต้องการมีบุตร ซึ่งในระยะสั้นนี้ผู้หญิงจะรับรู้และคิดผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ทำให้เกิดความวิตก กังวลไปก่อนล่วงหน้า ในส่วนนี้ยังเกี่ยวข้องกับ เพศภาวะของหญิงในแง่บทบาทขอความแม่ในการ ให้กำเนิดบุตร ซึ่งจะกระทบมากสำหรับผู้หญิงที่สมรส ต้องการมีบุตร หรือยังมีบุตร ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีอายุน้อย ด้วยการประกอบสร้างของสังคมกับความเป็นหญิงที่ผู้หญิงรู้สึกด้อย ค่าลงไปในการเป็นหญิง ซึ่งผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Elson (2004) และ Markovic และคณะ (2008) นอกจากนี้ยังมีผลต่อบทบาทของการเป็นภรรยาที่สมบูรณ์ ทำให้ผู้หญิง มีความกังวลต่อการไม่มีมดลูกที่ส่งผลต่อปัญหาความสัมพันธ์ชายหญิงระหว่างสามีภรรยา จึงมี ผลกระทบต่อวิถีชีวิตผู้หญิงเหล่านี้มากกว่าผู้หญิงกลุ่มอื่น นอกจากนี้ผู้หญิงบางคนช่วงที่ตัดมดลูก ใหม่ๆ รู้สึกว่าตัดมดลูกไม่มีผลใดๆคิดว่ามีลูกพอแล้ว แต่เมื่อเวลาผ่านไปมีการสมรสใหม่ ความคิด อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นการตัดมดลูกนอกจากมีผลกระทบในระยะสั้นแล้ว ยังมีผลกระทบใน ระยะยาว และผลกระทบระยะสั้นยังโยงไปมีผลกระทบระยะยาวอีกด้วย ซึ่งจะกล่าวต่อไป

2. ผลกระทบจากการตัดมดลูกหลังผ่าตัดหนึ่งปีไปแล้ว

หลังการตัดมดลูกไปแล้ว 1 ปี ที่เป็นผลของการตัดมดลูกในระยะยาว ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษา รับรู้ถึงความรู้สึกจิตใจที่เป็นผลทางด้านบวกแต่ก็เสียใจที่เป็นผลทางลบที่ไม่มีมดลูก ผู้หญิงที่มีการรับรู้ผลทางด้านบวกสูงเป็นผู้หญิงใน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมีอาการและอาการแสดงที่ผิดปกติมาก่อน และทนทุกข์ทรมานมานาน เนื่องจากผู้หญิงกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับการมีชีวิตรอด ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานขั้นแรกของมนุษย์ทุกคน และกลุ่มผู้หญิงที่ได้แสดงบทบาทของความเป็นแม่สมบูรณ์และมีลูกเพียงพอ มดลูกจึงหมดความสำคัญในแง่ของการเจริญพันธุ์ และกลุ่มคน โศดที่อายุมากแล้ว (มากกว่า 48 ปี) ที่ผู้หญิงรับรู้ว่าคุณอยู่ในวัยที่มีความสามารถในเจริญพันธุ์น้อยอยู่แล้ว ให้การยอมรับการตัดมดลูกได้ง่ายและให้ความสำคัญกับการแต่งงานและมีบุตรน้อยลง ส่วนผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาที่รับรู้ผลทางด้านลบสูง เป็นผู้หญิงกลุ่มที่ไม่มีอาการและอาการแสดงที่ผิดปกติ ก่อนที่จะรับรู้ว่าคุณต้องตัดมดลูกและยิ่งมากขึ้นในกลุ่มไม่เคยมีบุตรมาก่อนหรือมีบุตรยังไม่เพียงพอ อายุยังน้อย ยังไม่แต่งงาน และกลุ่มผู้หญิงที่ต้องพึ่งพิงอุปกรณ์สูง ได้แก่ ผู้หญิงที่ไม่มีรายได้ ผู้หญิงที่สามีมีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัว ผลของการตัดมดลูกที่เกิดขึ้นหลังตัดมดลูก 1 ปีไปแล้ว ดังตารางที่ 15 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

2.1 การรับรู้ถึงผลของการตัดมดลูกด้านบวก

เมื่อเวลาผ่านไปหลังตัดมดลูก 1 ปี ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาทุกคนรับรู้เหมือนกัน คือ การตัดมดลูกทำให้ผู้หญิงมีชีวิตรอด ปลอดภัย ห่างจากโรค และมีชีวิตที่ยืนยาวมาจนถึงปัจจุบัน อย่างแน่ชัดมากขึ้นและเป็นประเด็นหลัก การมีชีวิตที่ยืนยาวยังเกี่ยวโยงกับการได้แสดงบทบาท ความเป็นหญิงบางบทบาทได้สมบูรณ์อีกด้วย เช่น ความเป็นแม่ที่ต้องดูแลบุตร ส่วนประเด็นอื่นๆ เป็นผลส่งเสริมเข้ามาที่มีการรับรู้ตั้งแต่ปีแรกหลังผ่าตัดมดลูกออกต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ที่ปลดปล่อยภาระในชีวิตความเป็นผู้หญิง เช่น การไม่มีประจำเดือน หมดภาวะการคุมกำเนิด ที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น ดังนี้

ตารางที่ 15 ผลของการตัดมดลูกหลังผ่าตัดหนึ่งปีไปแล้วตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การรับรู้ผลของการตัด มดลูกหลังผ่าตัดหนึ่งปีไป แล้ว	หญิงมีคู่อหลังผ่าตัด (24 คน)				หญิงไม่มีคู่อหลังผ่าตัด (12 คน)			
	มีลูกแล้ว (19 คน)		ไม่มีลูก(5คน)		หม้าย (2 คน)		โสด (10 คน)	
	อายุ ≤48 ปี (9 คน)	อายุ >48 ปี (10คน)	อายุ ≤48 ปี (2คน)	อายุ >48 ปี (3คน)	อายุ ≤48 ปี (ไม่มี)	อายุ >48 ปี (2คน)	อายุ ≤48 ปี (5คน)	อายุ >48 ปี (5คน)
ผลด้านบวก								
1. รู้สึกปลอดภัยหายจาก โรคและมีชีวิตยืนยาว	9	10	2	3	0	2	5	5
2. ปลอดภัยภาวะและมี ชีวิตที่ดีขึ้น	7	9	0	0	0	1	4	2
ผลด้านลบ								
1. รู้สึกแก่เร็วขึ้น อ่อนแอ ลง	7	6	1	1	0	0	3	4
2. การตัดมดลูกออกทำให้ เพศสัมพันธ์เปลี่ยนแปลง	8	10	2	3	0	0	0	0
2.1 การเปลี่ยนแปลงด้าน กายภาพ: มั่นไม่เหมือนเดิม	8	10	2	2	0	0	0	0
2.2 ความต้องการทาง เพศลดลง/ถึงจุดสุดยอดช้า ลง	8	10	2	3	0	0	0	0
3. สูญเสียอัตลักษณ์ความ เป็นหญิง	8	3	2	2	0	0	2	0
4.ชีวิตดูไม่มั่นคง: ผัวเบื่อ ผัวมีเมียอื่น	7	8	2	2	0	2	0	0
5. สูญเสียการควบคุมการ ขับถ่ายปัสสาวะ	3	4	0	0	0	1	2	2
6. น้ำหนักตัวเพิ่มมากขึ้น	8	7	1	1	0	0	4	3
7. จิตใจไม่ปกติ อารมณ์ แปรปรวน	8	9	2	2	0	0	4	4
8. หลงลืมง่าย	3	4	1	1	0	0	3	2

2.1.1 รู้สึกปลอดภัยหายจากโรคและมีชีวิตยืนยาว

จากการศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลักตัดมดลูกเนื่องจากสาเหตุที่ไม่ใช่มะเร็ง 32 คน และตัดมดลูกเนื่องจากเป็นมะเร็งในระยะแรก 4 คน ในทางการแพทย์การตัดมดลูกสามารถรักษาโรคให้หายขาดได้ ดังนั้น ผลที่ผู้หญิงคาดหวังและรับรู้ คือ การหายจากโรค และสามารถมีชีวิตรอดมาจนทุกวันนี้ ดังคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนที่เป็นมะเร็งในระยะแรก และแพทย์แนะนำผ่าตัดมดลูกออก ขณะนี้ยังมีชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยหลังผ่าตัดมดลูกมานานที่สุดถึง 26 ปี ตามการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีภาวะฉุกเฉินเข้ารับการรักษาผ่าตัดได้ทันเวลา ทำให้มีชีวิตรอดมาจนทุกวันนี้ ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“... ป้าเชื่อ ป้าทำ ป้าก็รักษาตามที่หมอแนะ ป้าก็รอดมาจนวันนี้ะหนู” (สาตี วัย 53 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากมะเร็งระยะแรกที่มดลูก IDKI05011523)

“... หมอเขาบอก ควรจะมาไวนะ นี่เธอเกือบตาย เพราะไอ้ที่อกมันแตกเป็นน้ำแล้ว ... ถ้าไม่ผ่าเอาออกป้าต้องตายแน่ๆเลย ... ตอนนั้นก็ปลอดภัยดี รอดมาได้บุญนักรักษา” (ชมพู่ วัย 47 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากการช้ำจากอุบัติเหตุ IDKI06020926)

การมีชีวิตรอดปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลหลักหลังการตัดมดลูกนั้น ผู้หญิงบางคนสะท้อนให้เห็นว่าการมีชีวิตรอดนั้นไม่ใช่เพื่อการดำรงอยู่ของตนเท่านั้น แต่ยังเป็น การดำรงความเป็นแม่ ความเป็นผู้ให้การเลี้ยงบุตร ปกป้องบุตรที่เพิ่งเกิดมา ภายใต้จิตสำนึกในความเป็นหญิงที่สังคมประกอบสร้างผู้หญิงขึ้นมา ดังตัวอย่างคำพูดของพิกุล ที่กล่าวถึง การรอดตายจากการตกเลือดที่มีรกค้างหลังคลอดและพึงพอใจกับการมีชีวิตเพื่อเลี้ยงบุตรจนเติบโตใหญ่ได้ ดังนี้

“ถ้าไม่ตัดเราก็ตายแน่...ยอมให้ตัดค่ะ ... หมอทำผ่าตัดให้ที่ตอนนั้น ยังว่าทนดี อดทนจริงๆ ใจคิดถึงแต่ลูก... ใจไม่อยากตายคิดถึงลูก เราตายแล้วใครจะเลี้ยง... พอฟื้นขึ้นมาก็ดีใจว่าเราไม่ตายแล้ว อยากเห็นหน้าลูกมาก... รอดมาได้ ...เลี้ยงลูกมาโตจนเรียนจบกันหมดแล้ว” (พิกุล วัย 67 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากภาวะรกค้าง IDKI30020121)

2.1.2 ปลอดภัยภาวะและมีชีวิตที่ดีขึ้น

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาพบว่า ตนสบาย หมดความวิตกกังวลเรื่องการตั้งครรภ์ ไม่ต้องคุมกำเนิด ปฏิบัติภารกิจงานได้อย่างเต็มที่ สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ มีอิสระ

มีความก้าวหน้าในงานที่เป็นความรู้สึกพึงพอใจจากการไม่มีมดลูกที่ต่อเนื่องตั้งแต่ปีแรกมาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

“ตัดมดลูกคืออย่างหนึ่ง ... พอตัดแล้วสบายใจ เรื่องท้องหมดกังวลไป...นี่ตอนเป็นเมนปวคท้องมาก ก็หมดกังวล พอเราทำอะไรทำได้เต็มที่...เดือนหน้าต้องย้ายที่ทำงานไปปรับซีเจ็คคะ”
(ราชาวดี หญิงคู่ วัย 35 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI23030416)

“..หมดกังวลเรื่องประจำเดือน เรื่องสุขภาพที่เจ็บป่วยปลดออกไปเลย..เรารู้ว่าหาย เราก็อุ่มให้ทำงานได้เต็มที่ ดูแลลูกค้าได้ตลอดเวลาทุกสถานที่...ผลงานเราก็คือเข้าตาเจ้านาย จริงนะคะ สุขภาพนี้สำคัญ” (มะลูลี หญิงโสด วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI33030415)

2.2 การรับรู้ถึงผลของการตัดมดลูกด้านลบ

ถึงแม้ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาจะพึงพอใจกับการมีชีวิตรอดหลังผ่าตัดมดลูกออกแต่ในระยะยาว ผู้หญิงก็ต้องเผชิญกับผลทางด้านลบทั้งด้านกายภาพ เช่น รู้สึกอ่อนแอลงแก่เร็วกว่าคนทั่วไป มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของการหลังสารหล่อลื่นที่น้อยลงขณะมีเพศสัมพันธ์ และการปรากฏอาการขาดฮอร์โมนเพศทั้งที่ยังมีรังไข่อยู่และอายุยังไม่ถึง 40ปี น้ำหนักตัวเพิ่มมากขึ้น สูญเสียการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะ ด้านจิตใจ เช่น สูญเสียอัตลักษณ์ในความเป็นหญิง จิตใจไม่ปกติ อารมณ์แปรปรวน หลงลืมง่าย ส่วนด้านสังคม เช่น การตัดมดลูกออกทำให้เพศสัมพันธ์เปลี่ยนแปลง ที่กระทบต่อความสัมพันธ์ในชีวิตคู่ที่ผู้หญิงบางคนรู้สึกไม่มั่นคง จากประสบการณ์ที่ผู้หญิงต้องเผชิญสถานการณ์ของการไม่มีมดลูกมีความเกี่ยวข้องกับความเป็นหญิงแทบทั้งสิ้น ทั้งบทบาทความเป็นหญิง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง โดยเฉพาะปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ทั้งที่เกิดจากความเชื่อ ความไม่เข้าใจของคู่ครอง เกิดปัญหาสามีไปมีหญิงคนใหม่ ทำให้ผู้หญิงบางคนรู้สึกมีความไม่มั่นคงต่อทรัพย์สินที่ตนเคยครอบครอง (ได้รับจากสามี) ผู้หญิงแต่ละคนจึงมีประสบการณ์ที่หลากหลาย

ดังนั้นผลของการตัดมดลูกหลัง 1 ปีไปแล้วผู้หญิงรับรู้ผลด้านลบที่สร้างความไม่พึงพอใจไม่เพียงมีผลที่เกิดจากทางกายภาพยังมีผลกระทบที่มาจาก สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อทั้งของผู้หญิงแต่ละคนและคนใกล้ชิดที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้หญิงหลังการตัดมดลูก ผลของการตัดมดลูกที่ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ทางด้านลบแยกแยะประเด็นได้ดังนี้

2.2.1 รู้สึกแก่เร็วขึ้น อ่อนแอลง

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลังการไม่มีมดลูกหลายคนรับรู้ตรงกันว่า ไม่มีมดลูกแล้วทำให้ผู้หญิงแก่เร็ว ภาวะสุขภาพของตนว่าอ่อนแอลงกว่าเมื่อครั้งมีมดลูกพบมี 22 คน ในจำนวนนี้เป็นผู้หญิงที่ตัดมดลูกและรังไข่ออก 2 ข้างถึง 9 คน และมีผู้หญิงที่ตัดมดลูกและยังรักษารังไข่ไว้ที่อายุไม่เกิน 48 ปี 4 คน ผู้หญิงบางคนรู้สึกกำลังลดถอยลง เหนื่อยง่ายทำอะไรไม่ทัน รู้สึกว่าตนแก่เร็วขึ้น โดยที่ผู้หญิงกล่าวว่าถ้ายังมีมดลูกผู้หญิงจะทำงานหนักได้ เมื่อไม่มีมดลูกทำให้ทำงานหนักไม่ได้ จึงทำให้อ่อนแอลง เหนื่อยง่าย หายใจไม่อิ่ม ซึ่งพบในผู้หญิงทั้งศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม รวมทั้งหญิงที่สมรสแล้วและเป็นโสด ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาที่มีอาการรุนแรง คุณความต่อชีวิต ผู้หญิงกลุ่มนี้หลายคนยอมรับกับภาวะที่ตนอ่อนแอลงได้ง่าย และรู้สึกคับข้องใจน้อย เนื่องจากผู้หญิงเหล่านี้รับรู้ว่าคุณมีชีวิตที่อ่อนแออยู่เดิมแล้ว ส่วนผู้หญิงกลุ่มที่รับรู้ว่าคุณอ่อนแอลงมาก และกระทบต่อการทำงานมาก เป็นผู้หญิงที่ไม่มีอาการผิดปกติมาก่อนตัดมดลูกหรือมีอาการที่ไม่รุนแรง ดังตัวอย่างคำบอกเล่า ดังนี้

“กำลังถอยลง อ้าวเป็นจริงนะเมื่อก่อน (ตัดมดลูก) ... แข็งแรง เหนื่อยก็แพ้คนเดียวหาย อันนี้เหนื่อย เหนื่อยลึกลงไปเลย...เหนื่อยเบือเลยนะ ...เหนื่อยผิดปกติว่าก่อนที่เรายังไม่ผ่า... ก่อนผ่ากำลังดี คิดว่ามันครบ ถ้าเรามีมดลูกก็แข็งแรงอยู่ก็ไม่เป็นไร ตั้งแต่ตัดมา... คิดว่าใช่เมื่อก่อนไม่เหนื่อย ไม่เหนื่อยง่าย... ทำงานหนักลุยได้ไม่กลัว เดียวนี้ทำได้แต่ เหนื่อยง่ายมาก ...เดี๋ยวนี้แก่เร็ว รู้เลย เด็กๆทัก เรียกป้าเรียกยาย ...” (ทุเรียน หญิงคู่ วัย 57 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI03010612)

“... ความรู้สึกเราอ่อนแอลงกว่าเดิมเพราะเหมือนกับเราเหนื่อยไว ... ยิ่งเราเหนื่อย เหนื่อยยิ่งออกมีเหงื่อมาก ๆ ยิ่งเหมือนกับอ่อนเพลีย... บางทีตื่นมาไม่อยากจะทำอะไร เพลียๆ เบื่อๆ เมื่อก่อนไม่เป็นแบบนี้” (ลดาวัลย์ หญิงคู่ วัย 34 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI24010406)

ความอ่อนแอที่ผู้หญิงรับรู้นั้นมีผลกระทบต่อการทำงานของหญิง ซึ่งผู้หญิงโอกาสในการทำงานได้งานดีรายได้สูงยากอยู่แล้ว โดยเฉพาะคนที่มีการศึกษาต่ำ เมื่อถูกตัดมดลูกผู้หญิงที่เคยแข็งแรงทำงานหนักได้กลับทำได้น้อยลง ทำให้ถูกออกจากงานขาดรายได้ ผู้หญิงที่สมรสแล้วต้องรอรับการพึ่งพิงจากสามีโอกาสความเป็นตัวของตัวเองก็ลดลง ถ้าสามีพึ่งพิงไม่ได้ ผู้หญิงจะต้องรับภาระต่อตนเองและบุตร รวมทั้งคนในครอบครัวตามมาด้วย ส่วนผู้หญิงที่เป็นโสด

การขาดรายได้เคยทำงานมีรายได้เป็นของตนเองผู้หญิงกลุ่มนี้จะไม่มีที่พึ่งทำให้ต้องทำงานที่ไม่มีโอกาสเลือกเพื่อให้ตนมีรายได้ ความยากจนและปัญหาสุขภาพตามมา ดังตัวอย่างคำบอกเล่า ดังนี้

“...มันอ่อนแอลง...เมื่อก่อนทำงานเย็บจักรโรงงาน (ก่อนตัดมดลูก) นั่งนานได้ หลังตัดนั่งนานไม่ได้ ปวดขา ปวดเอว หลัง ไหล่ บอกไม่ถูก ไม่ทนเลย...เขาเห็นเราทำงานได้ไม่เต็มที่ ก็เลยให้ออก” (สายหยุด หญิงคู่ มุสลิม วัย 44 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียวจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI28020909)

“...หลังตัด รู้ว่าเราไม่แข็งแรงอย่างเก่า ยกของหนักไม่ได้...ทำงาน โรงงานเขาก็ว่าเราเลี้ยงงานไม่ยอมยกของ (ยกม้วนผ้าเข้าเครื่องทอผ้า) ...เพื่อนร่วมงานก็ไม่ถูกกัน หัวหน้าที่ก็แกล้งย้ายแผนกเราซะ...หาเรื่องเรา แล้วยกยื่นของให้ออก” (พะยอม หญิงโสด คริสต์ วัย 55 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อมดลูกเจริญผิดที่ IDKI360301210)

2.2.2 การตัดมดลูกออกทำให้เพศสัมพันธ์เปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากตัดมดลูกในผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาที่แต่งงานแล้วพบว่า ทั้งหมดให้ข้อมูลที่เป็นไปในทางเดียวกัน คือ ความต้องการทางเพศลดลง ส่วนคนโสดไม่กล่าวถึงประเด็นนี้ แต่มีการรับรู้จากการได้ยิน ได้ฟังมา ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาทุกคนรับรู้ว่าการตัดมดลูกมีความสำคัญกับชีวิต ผู้หญิงที่มีคู่บางคนให้ข้อมูลถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพว่าภาวะช่องคลอดที่แห้งทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น มีอาการเจ็บปวดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ ขณะที่บางคนเล่าประสบการณ์ถึงภาวะไม่มีอารมณ์ทางเพศ ไม่ตอบสนองและต้องใช้เวลากระตุ้นนาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตคู่ของผู้หญิง ที่ผู้หญิงรับรู้ว่าการไม่มีมดลูกทำให้ตนพร่องในบทบาทหน้าที่ของภรรยาที่สมบูรณ์ ที่ให้ความสุขกับสามีได้ไม่เต็มที่ ที่ตามมาด้วยปัญหาความไม่ลงรอยกัน สามีไปมีหญิงคนใหม่ ทรัพยากรเงินทองที่ผู้หญิงเคยได้รับจากสามีจะต้องถูกแบ่งปันออกไป หรือไม่ได้รับอีกต่อไป เกิดปัญหาความยากจน ผู้หญิงบางคนต้องทำงานหารายได้เพิ่มขึ้นเพื่อมาจุนเจือตนเองและคนในครอบครัว

จากข้อค้นพบปัญหาความต้องการทางเพศที่ลดลงมีผลกระทบต่อรุนแรงกับครอบครัวที่สามีอายุน้อยกว่าภรรยา หรือสามีที่ยังมีภาวะสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ และสามีทำงานหนักมีภาวะเครียดสูง ส่วนผู้หญิงตัดมดลูกที่สามีมีปัญหาสุขภาพกับทำให้เกิดภาวะสมดุลในการดำรงชีวิตทางเพศของคู่สมรส แยกแยะสาระย่อยได้ดังนี้

2.2.2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ: มันไม่เหมือนเดิม

ผู้หญิงเล่าประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ในภาพของความไม่เหมือนเดิม ผิดไปจากเดิม เช่น ขณะมีเพศสัมพันธ์มีน้ำหล่อลื่นน้อย ทำให้มีเพศสัมพันธ์ที่ลำบากขึ้น ดังตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“แต่ว่ามันก็ไม่เหมือนเก่าเลย... เรื่องความรู้สึกอย่างว่าทางเพศอะไร มันไม่เหมือนเดิม เหมือนน้อยลงไป... มันเหมือนไม่ค่อยมีความรู้สึกคือปกติก่อนตัดก่อนอะไร ก็ไม่ค่อยสนใจเรื่องนี้ อยู่แล้ว แต่ว่าพอตอนหลังมายิ่งหนักเลย... รู้สึกว่าน้ำหล่อเลี้ยง มันแห้งกว่าเก่า แล้วบางทีพอมีอะไรแล้วมันก็จะเจ็บ” (ราชาวดีวัย 35 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียว จากเนื้องอกที่มดลูก IDKI23010702)

“ไม่เหมือนเดิม ...รู้เลยว่ามันเปลี่ยนไป...” (ทุเรียน วัย 57 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้าง จากเนื้องอกที่มดลูก IDKI03031102)

“...ตัด (มดลูกไปแล้ว) รู้สึกท้องมัน โลงเบาสบาย...แต่ถ้าใส่อะไรต่ออะไรมันห้อยอยู่ แหว่งอยู่นานไปมันก็หย่อนยานได้ คิดจ๊ะ” (น้ำหอม วัย 53 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI21021102)

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนมองว่าการมีน้ำหล่อลื่นน้อย กลับเป็นสิ่งที่ดีทำให้กระชับเมื่อมีเพศสัมพันธ์ แต่การไม่มีมดลูกทำให้เธอตอบสนองไม่ดี จนมีปัญหาความสัมพันธ์ชายหญิงระหว่างเธอและสามี จนสุดท้ายแยกกันอยู่ ดังนี้

“ฉันรู้สึก มันไม่เหมือนเดิมเลย ผิดมันแห้งกว่าเดิมรู้สึกเลย ต้องใช้ครีมทาผิวตลอด ...อีกอย่าง ที่เปลี่ยนแปลงก็ ที่ว่าน้ำนั่นนะ (น้ำหล่อลื่นเมื่อมีเพศสัมพันธ์) ... มันไม่มี มันแห้งกว่าเมื่อก่อน รู้สึกเลย พอเรามีอะไรมันลำบากขึ้น ...แต่ก็กระชับดี...แต่เราไม่รู้ไม่ค่อยตอบสนอง ...เขาไปมีอีกคน มันทุกข์มาก ...ต้องหางานทำหา รายได้เป็นของเราเอง” (มะปรางค์ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากภาวะ การติดเชื้อ IDKI11010912)

2.2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเพศวิถี: ความต้องการทางเพศลด ถึงจุดสุดยอหดซ้ำ

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาพูดถึงเรื่องเพศ ความต้องการทางเพศ ก็ต่อเมื่อมีความสนิทสนมและมีความไว้วางใจ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้หญิงทุกคนที่สมรสแล้วให้ข้อมูลว่า ความต้องการทางเพศของตนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ลดลงเมื่อเทียบกับก่อนผ่าตัดแอดมัลชันออกหลายคนรับรู้และให้ความสำคัญถึงปัญหาความต้องการทางเพศของตน ที่ไปมีผลต่อบทบาทการเป็นภรรยาที่สมบูรณ์ ให้ภาพถึงความบกพร่องถ้าไม่สามารถตอบสนองได้ หลายคนเป็นทุกข์ แต่ต้องอดทน เพื่อรักษาความเป็นครอบครัว นั่นหมายถึงการดำรงความเป็นแม่ที่ดี ที่ลูกจะได้มีครบทั้งพ่อและแม่ และอีกหลายคนที่อดทนจนถึงที่สุด สุดท้ายก็ต้องลงเอยด้วยการแยกกันอยู่ สามมีไปมีผู้หญิงคนอื่น ดังตัวอย่างคำบอกเล่าในการให้สัมภาษณ์ ของวาสนา ทูเรียน และน้ำอ้อย ที่กล่าวถึงปัญหาการร่วมเพศ ดังนี้

“...เขา (สามี) มีความต้องการเยอะ แล้วไม่ได้เราต้องให้เขาบ้าง ... เรามีน้อยใช้ไหมเราลดลงขณะที่เขามีเยอะขึ้น... บางครั้งก็ยอมบางครั้งก็แกล้งทำงานไป ... เลี้ยงได้เป็นบางครั้ง บางทีก็ไปนอนบ้านนุ่น (บ้านญาติ) ไปแล้วสบายตัว บางทีก็บอกไม่ไหวไม่สบายมีนหัว ทำงานก็รู้สึกไม่เหมือนเมื่อก่อน เพราะเรามันมดลูกมันไม่มีแล้วไง มันก็หมดวัยไปเลย... หหมดความต้องการไป ก็รู้แต่ว่ามันไม่เหมือนก่อน มันไว (หมดความรู้สึกทางเพศไว) แต่ผู้ชายเขาต้องการนานอย่างที่ว่าแหละ...” (วาสนา วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากถุงน้ำที่รังไข่ IDKI2720422)

“ไม่นอนกะแฟนหรอกนะ ไม่ชอบเลย เบื่อไปเลย ... ตั้งแต่ผ่าตัดเบื่อกับไม่ชอบไปเลย นอนคนละมุ้งแล้ว ดูซิอ้าว อายุแค่นี้ ปกติเรารักเขาจะตาย มันเป็นเฉยๆ มันเบื่อกับไม่ชอบเลย เกลียดเลยร่วมหลับนอนไม่ชอบเลย คือไม่ชอบ แต่ก็ไม่ได้ปฏิเสธอะไร แต่มันเป็นเองไม่ชอบเอาเลยหลังผ่าตัด ... ชอบอยู่คนเดียว ไม่มีอารมณ์ ไม่อยากเลยจริงๆ ยืนยันเลย ทำไม่ถึงเป็นอย่างนี้แฟนเขามี (อารมณ์) แต่เราก็ไม่ปฏิเสธ ไม่กล้าปฏิเสธ แต่ในความรู้สึกมันเบื่อกับก็ยอมๆเขา ...” (ทูเรียน วัย 57 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI03010427)

การไม่ตอบสนองความต้องการทางเพศของสามี ผู้หญิงรับรู้ว่ามีหมดอำนาจที่จะดึงสามีให้อยู่กับตน สุดท้ายผู้หญิงก็ต้องเผชิญกับปัญหาการหย่าร้าง ที่ผู้หญิงบางคนต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว ที่กลายเป็นทั้งแม่และพ่อของลูกๆ

“คือแฟนที่...เขาก็บ่นที่ คือคล้าย ๆ กับว่าเขาเคยบ่นกับพี่ว่าเหมือน ไม้ซี่ไม้ซุง คือหมายความว่าเย็นชา...เขาพูดคำนี้... ตั้งแต่ตอนไหนจำไม่ได้ หลังผ่าตัดมาเรื่อยๆ แล้ว พอถึงปี 23(หลังผ่าตัด 7ปี) ตอนนั้นพี่อายุ สามสิบกว่าๆ ไม่ได้นอนด้วยกันอีกเลย... เราจะไปพูดอะไร ก็ไม่รู้จะทำยังไง มันพูดไม่ออกเหมือนน้ำท่วมปาก เหมือนที่เราให้เขาไม่ได้ เขาก็ไปมีคนอื่น ...ทนเพื่อลูก สุดท้ายก็ไม่ไหว แยกกันอยู่ไป...พี่ก็ทำงานมากขึ้นเลี้ยงลูกเล็ก 3 คน” (พิกุล วัย 67 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียว จากภาวะรक्त้างหลังคลอด IDKI30020608)

ถึงแม้หลังการตัดมดลูกมีผลกระทบต่อความต้องการทางเพศลดลง แต่ในผู้หญิงบางคนที่มีปัญหาสุขภาพพบว่าไม่เป็นปัญหา กลับเป็นผลดีต่อความรู้สึกของผู้หญิงที่เกิดความสมดุลของทั้งสองฝ่าย ดังคำพูดของ เสาวรส หญิงคู่ วย 49 ปี ดังนี้

“ใช้ยาหล่อลื่น เพราะถ้าพี่มีแล้วพี่ก็จะมีความรู้สึกเจ็บแล้วมันก็จะกลายเป็นว่าไม่อยากจะนอน ... แต่ตอนหลังมาอ้วแฟนเป็นอย่างดี (มีโรคประจำตัว เบาหวาน ความดัน โลหิตสูง) เราก็เป็นอย่างดี (ตัดมดลูกออก) ก็เลยดี ไม่ได้นอนด้วยกัน” (เสาวรสวัย 49 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI07011008)

2.2.3 สูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นหญิง

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาทุกคนรับรู้ว่าคุณยังเป็นผู้หญิงอยู่ แต่เป็นผู้หญิงที่ไม่สมบูรณ์เมื่อไม่มีมดลูก จึงเท่ากับสูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นหญิงไป โดยเฉพาะในความเป็นแม่สำหรับคนที่ยังไม่เคยมีลูก หรือคน โสด ที่ผู้หญิงกลุ่มนี้ต้องสูญเสียไปตลอดชีวิต และความเป็นภรรยาที่สมบูรณ์ ที่ไม่สามารถให้ทายาทสืบสกุลกับครอบครัวได้ ผู้หญิงสะท้อนว่าคุณพร่องในความเป็นหญิง คือ “ท้องไม่ได้” “เหมือนถูกตอน” “เหมือนทำหมัน” “ปิดโรงงาน” “หมดสภาพ” การกล่าวถึงประเด็น ไร้ความสามารถในการมีลูก ผู้หญิงที่สมรสแล้ว ยังไม่เคยมีบุตรมาก่อน หรือมีบุตรยังไม่เพียงพอ หรือสมรสหลังการตัดมดลูก การสูญเสียนี้มีผลกระทบต่อผู้หญิงกลุ่มนี้สูงมากกว่าผู้หญิงที่มีลูกพอแล้ว และผู้หญิง โสด ที่อายุมาก มีตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตัดมดลูกก็เหมือนกับตอนนั้นแหละ ก็หมดสภาพ มีลูกไม่ได้แล้ว...เหมือน เป็นผู้หญิงไม่ครบ ไม่สมบูรณ์เหมือนคนที่เขามีมดลูกมีลูกกัน” (กลอยใจ หญิง โสด วย 48 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียว จากเนื้องอกที่มดลูก IDKI14022202)

“มดลูกมันเกี่ยวกับท้อง คือ คนมีมดลูกก็ท้องได้ ไม่มีก็ท้องไม่ได้...อยากมีลูกก็มีไม่ได้แล้ว... ที่ก็มีไม่ได้แล้วเป็นแม่ไม่ได้แล้ว หมดลิตธิ์ไปเลย” (น้ำตาล หญิงคู่ วัย 44 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDK11202404)

ผู้หญิงบางคนยังนึกเสียใจและเสียคาบที่ตัดมดลูกและรังไข่ รู้สึกมากเมื่อมีเหตุการณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิต ครอบครัว สังคม สิ่งแวดล้อม มีผลต่อชีวิตผู้หญิง เช่น คำพูดของญาติฝ่ายชาย และฝ่ายชายเปลี่ยนใจอยากมีลูกภายหลัง การไร้ความสามารถในการมีบุตรผู้หญิงบางคนรู้สึกสูญเสียอัตลักษณ์ความเป็นหญิงในความเป็นหญิงที่สมบูรณ์ เป็นภรรยาที่ไม่สมบูรณ์ หมดลิตธิ์ อำนวยคำปรึกษาเป็นของตนเอง ตัวอย่างคำพูดผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“...แรกๆแฟนก็ว่าไม่มีลูกก็ไม่ใช่ไร...ตอนนี้เขากลับอยากได้ลูก ญาติเขาชอบพูดใส่หู (สามี) ตลอด มาพูดให้เราเสียใจ... เขาไปมีผู้หญิงอื่น ...มันทุกข์และท้อแท้จริงๆนะหมอ... บางทีก็คิดนะเหมือนเราไร้ค่า... เราไม่มีค่าแล้ว (ตาแดง น้ำตาไหล)...” (ราตรี วัย 39 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ ออกสองข้างจากมะเร็งระยะแรกที่มดลูก IDK134010130)

2.2.4 ชีวิตคู่ไม่มั่นคง: ผัวเบื้อ ผัวมีเมียน้อย

จากผลของการตัดมดลูกออกทำให้ผู้หญิงสิ้นสุดความสามารถในการมีบุตร มีปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ ที่มีผลกระทบต่อบทบาทความเป็นหญิง ในความเป็นแม่ และภรรยาที่สมบูรณ์ และกระทบต่อความสัมพันธ์ชายหญิงในครอบครัวตามมาด้วย มีผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาจำนวน 4 คน ที่หย่าร้าง/แยกกันอยู่กับคู่สมรสหลังการตัดมดลูก โดยที่ทั้ง 4 คน เชื่อว่าการไม่มีมดลูกมีส่วนเกี่ยวข้องกับ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาอีกหลายคนกำลังวิตกกังวลและกลัวฝ่ายชาย (สามี) นอกใจ ดังคำพูด เช่น “ผัวเบื้อ” “ผัวไปมีเมียน้อย” “ผัวมีกิ๊ก” “ผัวมีบ้านเล็ก” “ไม่สนใจใยดี” “ผัวเล็ก” และสามีของผู้หญิงบางคนมาต้องการมีบุตรอีกในภายหลัง นั่นเท่ากับผู้หญิงไม่สามารถแสดงบทบาทความเป็นหญิงได้สมบูรณ์ อันนำไปสู่ปัญหาสัมพันธภาพในชีวิตสมรสตามมา

ข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชายเหนือกว่าผู้หญิง ในสังคมไทย ที่ผู้ชายมีโอกาสเลือกหาความสุขให้กับตนเอง ได้จากภายนอก ในขณะที่ผู้หญิงไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ และถ้าผู้หญิงกระทำเช่นผู้ชาย ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ว่าสังคมไม่ยอมรับ และถูกตีตราว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ผู้หญิงจึงมีทางเลือกน้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานส่วนหนึ่งจึงตัดใจ ไม่คิดเรื่องการแต่งงานเพราะไม่ต้องการมีปัญหาชีวิตสมรสภายหลัง ในขณะที่บางคนตัดสินใจแต่งงานและสุดท้ายก็ต้องพบปัญหาการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของ

วาสนา หญิงมุสลิมที่ไม่แน่ใจถึงความสัมพันธ์ของเธอและสามีในอนาคตที่เธอไม่มีมรดกให้ความสุขทางเพศได้ไม่สมบูรณ์และไม่สามารถมีลูกได้อีก และยังยึดโยงกับชีวิตของลูกสาวที่มีอยู่คนเดียวด้วยว่าในอนาคตลูกสาวจะไม่มีพี่น้องให้พึ่งพิงช่วยเหลือกันจะลำบาก และคำบอกเล่าของราตรีที่กล่าวถึงการไม่มีมรดกของเธอ เป็นสาเหตุของปัญหาระหว่างเธอกับสามี ดังนี้

“พอไม่มีมรดกแล้ว อันนั้นขาดไปก็คือว่า คือเรามีลูกน้อยเราก็เสียใจว่าเรามีลูกน้อย ใจก็อยากมีลูกอีก มันน้อยไปคนเดียว ... บางครั้งมีลูกน้อยก็สงสารเหมือนกัน... เขาก็ไม่มีเพื่อน มีผลกับลูก คือ ต่อไปจะพึ่งพาใคร เขาไม่ใช่พี่น้องก็ลำบาก แฟนก็ว่าเราน้อยแต่เขาก็ไม่ได้พูดว่าอยากมีอีกอะไร แต่ก็ไม่รู้อนาคตข้างหน้า ถ้าเขาอยากมีแล้วเรามีไม่ได้จะเป็นยังไง ก็ไม่อยากจะคิด” (วาสนาวัย 38 ปี ตัดมรดกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดปกติ IDKI27010612)

“... แฟนรับรู้ตั้งแต่ก่อนแต่งงาน หลังจากรักษาแล้วก็แต่งงานกัน พออยู่มาได้เข้าปีที่เจ็ดก็มีปัญหา ก็คิดว่าโอโฮแล้วจะทำยังไงเรามีลูกไม่ได้ ... แล้วแบบแฟนก็เป็นลูกชายคนเดียว ด้วยแต่แฟนก็บอกไม่มีก็ไม่เป็นไร... ตอนนี่เราคิดว่ามันเป็นจุดนี้ใหม่ที่ทำให้เราต่างคนต่างอยู่ อยู่คนละที่ แล้วเขาก็ไปมีผู้หญิงอื่น ใจก็คิดว่าโชนะ” (ราตรี วัย 39 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากมะเร็งระยะแรกที่ยังมดลูก IDKI34010128)

ปัญหาความสัมพันธ์ชายหญิงที่เกิดจากการไม่มีมรดกที่สะท้อนจากการบอกเล่าของเพื่อนบ้านที่พบเห็นสถานการณ์ชีวิตของผู้หญิงหลังตัดมดลูกบางคน ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้หญิงเพื่อนบ้านดังนี้

“ฉันเห็นนะว่า ตา... (อ้างชื่อชายคนหนึ่ง) อยู่บ้านเหนือ เมียเขาตัดมดลูกแล้ว มันบอกเมียอยากได้ลูก เมียมันก็พูดไม่ออก มันก็ไปมีเมียน้อย แต่ก็ไม่มีลูกอยู่ดี... หลังจากนั้นเห็นแยกไปคนละทางเลย...ผู้หญิงหนีไปอยู่บ้านแม่แล้ว” (กรอง หญิงเพื่อนบ้าน วัย 59 ปี สทนากลุ่มหญิงเพื่อนบ้าน FGGI010205)

2.2.5 สูญเสียการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะ

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลังการตัดมดลูกรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงการขับถ่ายปัสสาวะ 14 คน มีการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะได้ดีขึ้น 2 คน ไม่สามารถควบคุมการ

ขับถ่ายปัสสาวะได้ดี 12 คน การควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะ หลังตัดมดลูก 1 ปีไปแล้ว ผู้หญิงที่มีประสบการณ์แย่งมีจำนวน 9 คน ที่ก่อนผ่าตัดไม่มีปัญหาการขับถ่ายปัสสาวะแต่หลังผ่าตัดก็มีประสบการณ์ไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะได้ กลั้นปัสสาวะไม่ได้เมื่อปวดมาก ปัสสาวะเล็ดเมื่อไอหรือจาม อีก 3 คนมีปัญหาก่อนผ่าตัดและหลังผ่าตัดยังคงมีปัญหาเช่นเดิม ปัญหานี้มีผลต่อความรู้สึกต่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงในการดำเนินชีวิตในสังคม ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลักดังนี้

“ตอนนี้ปัสสาวะ กลั้นได้ไม่เหมือนก่อนเลย ตั้งแต่หลังผ่าตัดนี้แหละถ้าเกิด จามนะ ถ้าเกิดไอ หรือว่าจามนะมันเหมือนกับว่ามันเหมือนกับไม่มีกระบังลมเลย คือ เออมันเล็ดออกมา... ก็ เป็นเยอะตอนช่วงนี้หลัง ๆ ปีนี้เป็นมาก (หลังผ่าตัด 4 ปี) เมื่อก่อน ก่อนผ่าตัดไม่เป็นแบบนี้” (ลดาวัลย์วัย 34 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI24020708)

“เวลาปวดห้องน้ำ มันมัน ไม่เหมือนเดิมหรอกนะ...เวลาปวดฉี่ต้องรีบเข้าเลย มันอั้นไม่อยู่ ต้องรีบเข้าเลย... ก่อนผ่าตัดไม่เป็น” (ทุเรียน วัย 57 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI03020913)

“บางทีนี่ก็จะฉี่นะ จะเข้าส้วม บางทีก็ราดเลย (ปัสสาวะ) ไปไม่ค่อยทัน...เป็นหลังผ่าตัดแล้ว มันเปลี่ยนไปกลั้น (ปัสสาวะ) ไม่ค่อยอยู่ แต่ก่อนไม่เป็นนะพอกกลั้น (ปัสสาวะ) ได้...ปวดต้องเข้าห้องน้ำเลย ชื่นรอไปไม่ทัน” (วาสนา วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากมีดงน้ำที่รังไข่ IDKI27020522)

2.2.6 น้ำหนักตัวเพิ่มมากขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้หญิงตัดมดลูกที่เข้าร่วมศึกษา รับรู้ประเด็นน้ำหนักตัวเปลี่ยนแปลง ในสองลักษณะ คือ มีทั้งน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นและคงเดิม มีผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ว่าตนมีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น 24 คน น้ำหนักตัวไม่เปลี่ยนแปลง 4 คน โดย 2 คนใน 4 คนมีพฤติกรรมดูแลและควบคุมน้ำหนักตัวสม่ำเสมอ ผู้หญิงที่มีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นมีทั้งประสบการณ์ใช่และไม่ใช้ฮอร์โมนทดแทน และผู้หญิงที่เคยหรือกำลังใช้ฮอร์โมนทดแทนเกือบทั้งหมดรับรู้ว่ามีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น บางคนอ้วนขึ้นอย่างเห็นได้ชัด น้ำหนักตัวขึ้นง่ายมากถ้าไม่ควบคุม ส่วนน้ำหนักตัวลดลงไม่พบในการศึกษาครั้งนี้

น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นนี้มีผลต่อการรับรู้ถึงภาพลักษณ์ของผู้หญิง ที่รูปร่างผอมน้ำหนักน้อยเป็นภาพของความสวยงามที่เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับความเป็นผู้หญิงที่ผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคนรับรู้ ความสวยงามจึงเป็นสิ่งที่สังคมจึงประกอบสร้างเอกลักษณ์ความเป็นหญิงว่า ต้องงามต้องตาต้องใจ ดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นจึงมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้หญิง พบมากในผู้หญิงที่อายุน้อย มีคู่ชีวิต และเป็นผู้หญิงที่รับรู้ว่าคุณเป็นคนสวยและมีสุขภาพดีมาก่อน ตัวอย่างคำบอกเล่าจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงน้ำหนักตัวดังนี้

“ตั้งแต่ผ่ามานี้อ้วนขึ้นมาก เขาว่าผอมแสดงว่าไม่มีโรคแต่พออ้วนแล้วรู้สึกว่าเป็นนั่นเป็นนี่... หลังผ่านี้อ้วนขึ้น จริงเลย... ก่อนผ่ามัน 54 52 (กิโลกรัม) ตอนนี้ 60 (กิโลกรัม) แล้ว รู้สึกอ้วนขึ้นมากเลย อึดอัด” (วาสนา วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากมีถุงน้ำที่รังไข่ IDKI27010420)

“น้ำหนักตัว คงเดิมนะ เดียวขึ้นบ้างลงบ้าง ... แต่น้ำหนักก็ขึ้นง่ายมาก ต้องระวัง ต้องควบคุมเหมือนกัน ตอนนี้เครียดเลยผอมลงไป มาเท่าเดิมแล้ว...” (ราตรี วัย 39 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากมะเร็งระยะแพร่ที่มดลูก IDKI34020821)

ผู้หญิงบางคนรับรู้ว่าคุณน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นมากและเชื่อมโยงน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นมากกับภาวะสุขภาพของตนที่เชื่อว่าการไม่มีมดลูกทำให้อ่อนแออยู่แล้ว เมื่อน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้นส่งเสริมให้เจ็บป่วยง่าย ดังนี้

“น้ำหนักก็ขึ้น ... ขึ้นเยอะเลย... เมื่อก่อนแค่ 65 แล้วตอนนี้มันรู้สึกว่ามันจะมา 73 (กิโลกรัม) แล้วนี่.....พออ้วนก็เป็น โนนเป็นนี่เรื่อย...ปวดเข่า ปวดขา ...หวัดเป็นบ่อย เป็นนาน กินยาก็ไม่ค่อยหาย” (ชมพู่ วัย 47 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากการผ่าตัดจากอุบัติเหตุ IDKI06020419)

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนรับรู้ว่าคุณอ้วนเป็นสิ่งที่ทำลายความสวยงาม น้ำหนักตัวที่เพิ่มมากขึ้นจึงส่งผลทางด้านจิตใจของผู้หญิงบางคนที่กระทบต่อภาพลักษณ์ของตน โดยเฉพาะผู้หญิงที่เชื่อว่า ความงามของตน คือสิ่งดึงดูดความพึงพอใจ ความรักจากสามีที่มีต่อตน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง ดังนี้

“...เมื่อก่อน (ก่อนผ่าตัด) ไม่อ้วนแบบนี้ พี่หน้าอกใหญ่มาก คุณ่าเกลียด... ไม่มั่นใจในตัวเองเลย...” (น้ำอ้อย วัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดที่และมีถุงน้ำที่รังไข่ IDKI10021504)

“...คนเราต้องดูแลตนเองให้สวยไว้ตลอดนะ ต้องให้รู้สึกหงวเราเสียขายเรา...ภูมิใจในตัวเราที่มีเมียสวย มันรู้สึกเรามีค่าสินะ...นี่ระวังตัวเรื่องน้ำหนักขึ้นมาก แบบเดี๋ยวนี้อ้วนง่ายเปลอไม่ได้ ต้องระวัง” (มะปรางค์ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากภาวะ การติดเชื้อ IDKI11020411)

2.2.7 จิตใจไม่ปกติ อารมณ์แปรปรวน

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลายคนรับรู้ว่าหลังการตัดมดลูก 1 ปีไปแล้ว ตนมีสภาพจิตใจที่ไม่เหมือนเดิม ผู้หญิงบางคนเล่าว่า เปลี่ยนเป็นคนที่หงุดหงิดง่าย โกรธง่าย ปากร้าย อารมณ์แปรปรวน ซึ่งผู้หญิงที่ตัดมดลูกพร้อมรังไข่ออกสองข้างยังคงมีอาการเปลี่ยนแปลง 2 คน และผู้หญิงที่ตัดมดลูกออกแต่ยังรักษารังไข่ไว้บางคนมีการรับรู้ว่ามีอารมณ์เปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปีแรกเป็นต้นมา แต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ใช้ระยะเวลาต่างกัน และพบทั้งในผู้หญิงที่ใช้และไม่ใช้ฮอร์โมนทดแทน ผลของการตัดมดลูกที่ทำให้ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ว่าจิตใจไม่ปกติ อารมณ์แปรปรวน ไปมีผลกระทบต่อบทบาทความเป็นหญิงที่เข้าไปสัมพันธ์กับคนอื่น เช่น ความเป็นแม่ ภรรยา ลูกสาวที่ไปกระทบต่อความสัมพันธ์กับลูก สามิและพ่อแม่ ดังตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ผ่ามา 3 ปีแล้ว เดี่ยวนี้ป่าหงุดหงิดง่าย ใครทำอะไรไม่ถูกใจ ต้องทำเอง ... ใจร้อน ไม่เหมือนเมื่อก่อน ...ก่อนผ่าตัด ป่าใจเย็น ป่าไม่ค่อยโกรธใคร...” (ทุเรียน วัย 57 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI03030412)

“บางวันตื่นนอนมา ใจมันหดหู่อย่างบอกไม่ถูก เป็นบ่อย เมื่อก่อน (ก่อนตัดมดลูก) ไม่เป็น...หงุดหงิดง่ายด้วย ... มันวิบมันวับ โหมโหขึ้นมา บางทีใส่ลูกๆกระเจิง ... เมื่อก่อนไม่เป็น” (ลินจี่ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI02041124)

“อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ... โกรธ หงุดหงิดง่ายด้วย ... ปีนี้ (หลังผ่าตัดมดลูกออก 3 ปี) รู้สึกเป็นมาก... ทะเลาะกับแฟนเรื่อย” (วาสนา วัย 42 ปี ตัดมดลูกออกและรังไข่ออกหนึ่งข้าง จากเนื้องอกที่รังไข่ IDKI27020712)

อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่ายนั้นมีผลต่อการทำงานของผู้หญิงที่ต้องทำงานนอกบ้าน กระทบต่อการทำงาน ความมั่นคงในการทำงาน ผู้หญิงที่ทำงานเกี่ยวกับเด็กกระทบต่อเด็ก บางคนเกิดความไม่ลงรอยกับผู้ร่วมงาน ผู้หญิงบางคนจึงต้องออกจากงาน ที่ทำให้ขาดรายได้ อารมณ์ของผู้หญิงหลังตัดมดลูก แปรปรวน เปลี่ยนแปลงง่าย ซึ่งยืนยันได้จากคำบอกเล่าของสามีของผู้หญิงที่ตัดมดลูก ดังนี้

“เดี๋ยวนี้ เขา (ภรรยา) ไม่ค่อยมีเหตุผล อารมณ์เปลี่ยนบ่อย เราตามไม่ค่อยทัน... พุดอะไรนิดอะไรหน่อยก็โกรธ เมื่อก่อนเขามีเหตุผล เขาพุดน้อยไม่ค่อยว่าใคร” (สมมติ ชายวัย 42 ปี สามีของวาสนา อาชีพรับจ้าง IDGI06010502)

“เขาซีโมโห หงุดหงิดง่ายมาก ช่วงหลังผ่าตัดที่ 3 เห็นชัด...ผมปล่อยให้เขา... อย่างเรื่องงานเขาม่าบ่นให้ผมฟังบ่อย... ผมว่าคงเป็นที่อารมณ์ของเขานี้แหละทำให้มีเรื่องอยู่เรื่อย” (สมโชคชายวัย 42 ปี สามีของน้ำอ้อย อาชีพรับจ้างบริษัท IDGI03010311)

2.2.8 หลงลืมง่าย

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาที่มีประสบการณ์หลงลืมง่ายหลังการตัดมดลูกมีจำนวน 14 คน เป็นผู้ที่ตัดมดลูกออกแต่มีรังไข่อยู่ 5 คน และผู้ที่ตัดมดลูกและรังไข่ออกหมดทั้งสองข้าง 9 คน โดยให้ข้อมูลว่าตนหลงลืมง่าย จากเดิมที่ไม่เคยเป็น บางคนเป็นมากขึ้นจากเดิม พบในผู้ให้ข้อมูลที่อายุน้อยสุด คือ 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างมีอาการมากขึ้นหลังผ่าตัดประมาณ 3 ปี และอายุมากที่สุด 65 ปี ผู้หญิงหลายคนคับข้องใจกับภาวะหลงลืม ทำให้กระทบต่อการทำงาน ความน่าเชื่อถือ ตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้

“...รู้สึก ซี้ลึม หลงลืม กระเป๋าตังค์บางทีวางไว้ที่หนึ่ง ไปหาอีกไม่เจอ...รู้สึกตัวว่ามันไม่เหมือนเดิมจะหงุดหงิดง่าย ... เป็นคนซี้ลึมมาก ๆ จะลืบบางที.....ลูกก็บอกหนูลืมนัดเดือนเราก็ต้องทำใหม่ลืมนิมนต์แม่ใจ ขึ้นไปอีก ทำแล้วทำอีก อย่างเขาสั่งมาสาม เราทำสี่... เราต้องทำใหม่

...ยังจำตัวเองอยู่ เธอเราไม่เหมือนเดิมแล้วนะ...พระเจ้าเก็บเราไปนิด ๆ ก็ เรามันไม่ครบแล้ว”
(วาสนา วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากมีดงน้ำที่รังไข่ IDKI27010221)

“พอผ่าแล้ว มันหลงๆลืมๆ ยิ่งหนักขึ้นหนักขึ้น ...เดี๋ยวนี้หลงๆลืมๆ มากขึ้นนะมันก็มีบ้างบางทีก็ลืม อย่างไปตลาดนี้ซื้อของฝากเขาไว้แล้วมาถึงบ้านอ้าวลืมของก็ต้องกลับไปเอา ... มันลืม ... คนไม่มีมดลูกจะเปลือๆหลงๆลืมๆไป ... รู้สึกว่าไม่มีมดลูกมันเกี่ยวมันเกี่ยวเลย” (กลอยใจ วัย 48 ปี ตัดมดลูกออกอย่างเดียว จากเนื้องอกที่มดลูก IDKI14020231)

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนให้ภาพความหลงลืมง่าย คือ ความแก่ที่แก่เร็วกว่าผู้หญิงทั่วไป ที่เป็นผลเกิดขึ้นหลังการตัดมดลูก ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะความเป็นหญิงจากคนสาวเป็นคนแก่ ดังนี้

“ฉันเดี๋ยวนี้ขี้ลืมมากแต่ก่อนก็เป็นแต่ไม่มาก ใครบอกอะไรมาแป๊บเดียวลืม บางทีวางของเมื่อไหร่หาไม่เจอแล้ว รีเราจะแก่แล้ว แต่คนแก่บางคนก็เห็นความจำเขาก็น่าดี แต่เราเอ...เหมือนคนแก่ก่อนวัยแก่เร็วนะ” (น้ำตาลวัย 44 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI12020511)

โคบสรุปผลกระทบของการตัดมดลูกหลัง 1 ปีไปแล้วมีทั้งผลทางด้านบวกที่สร้างความดีใจให้กับผู้หญิงเมื่อไม่มีมดลูกและทางด้านลบที่ทำให้รู้สึกเสียใจ ในด้านบวกผู้หญิงรับรู้เหมือนกัน คือ รู้สึกปลอดภัยหายจากโรคและมีชีวิตยืนยาว ส่วนที่แตกต่างกัน คือ หมดภาระกับการมีประจำเดือน มีลูกและการคุมกำเนิด แต่ผลทางด้านลบที่สร้างความเสียใจให้กับผู้หญิงเมื่อไม่มีมดลูกนั้นพบด้วยเช่นกัน ผู้หญิงมีการรับรู้หลากหลาย แต่ผู้หญิงที่มีคู่อหลังตัดมดลูก รับรู้เหมือนกันในเรื่องเพศสัมพันธ์เปลี่ยนแปลง ที่มีความต้องการทางเพศลดลง แต่ในผู้หญิงที่ไม่มีคู่อไม่กล่าวถึงในประเด็นนี้ ส่วนที่มีการรับรู้ต่างกัน คือ สูญเสียกับอัตลักษณ์ในความเป็นหญิง โดยเฉพาะการไม่สามารถมีลูกได้ ชีวิตคู่อไม่มั่นคงกับปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง และยังพบว่าผู้หญิงที่ตัดมดลูกส่วนหนึ่ง สูญเสียการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะ ควบคุมไม่ได้ในคนที่ไม่เคยเป็นมาก่อน น้ำหนักตัวเพิ่มที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงพบทั้งผู้หญิงที่ใช่และไม่ใช้ฮอร์โมนทดแทน และจิตใจไม่ปกติ อารมณ์แปรปรวน และหลงลืมง่าย

ผลของการตัดมดลูกที่เกิดขึ้นหลัง 1 ปีไปแล้ว ที่ผู้หญิงรู้สึกดีใจที่หายจากโรค รอดชีวิต และการมีชีวิตอยู่มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการเป็นโรคมะเร็ง เป็นสิ่งที่ผู้หญิงที่

คัดหมดลูกคาดหวังหลังการคัดหมดลูกออก และเป็นเป้าหมายสำคัญในการรักษาทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ (Berek, 2007; Ryan et al., 1995; สมบูรณ์ คุณาธิคม และคณะ, 2546) และเป็นผลเชิงประจักษ์ที่ผู้หญิงคัดหมดลูกที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ แต่ผลทางด้านลบที่เกิดขึ้นที่ผู้หญิงรู้สึกเสียใจที่ไม่มีมดลูก นั้นมีบางส่วนสอดคล้องกับข้อความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ คือ การขาดฮอร์โมนเพศ การมีภาวะช่องคลอดแห้ง แต่บางประเด็นในข้อความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ยังขัดแย้งกับความรู้ที่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้หญิงที่คัดหมดลูก คือ ประเด็นความต้องการทางเพศที่ผู้หญิงกล่าวว่าเปลี่ยนแปลงในทางที่ลดลง แต่ข้อความรู้ทางวิทยาศาสตร์การแพทย์รายงานว่าไม่เปลี่ยนแปลง และหลายการศึกษาพบว่าดีขึ้นและส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในบริบทสังคมตะวันตก (McPherson et al., 2005; Farrell & Kieser, 2000; Shifren & Avis, 2007) เมื่อพิจารณาบริบท สังคม วัฒนธรรม ไทยมีความแตกต่างจากสังคมตะวันตกที่เรื่องเพศสัมพันธ์สำหรับสังคมไทยยังเป็นเรื่องที่ปกปิด โดยเฉพาะผู้หญิงไม่ควรแสดงความต้องการ หรือปฏิเสธ โดยสังคมกำหนดพฤติกรรมทางเพศนี้ยึดโยงกับความเป็นผู้หญิงที่ดีในสังคมไทยที่ทำให้ผู้หญิงมีอาจปฏิเสธได้ ซึ่งการศึกษาของ Mokate และคณะ (2006) พบว่า สภาพร่างกาย จิตใจ และสังคมที่แตกต่าง มีผลต่อความพึงพอใจทางเพศของผู้หญิงคัดหมดลูก ดังนั้นการไม่มีมดลูกจึงมีผลต่อผู้หญิงในสังคมไทยที่แตกต่างกับการศึกษาในสังคมอื่น

ข้อค้นพบด้านสูญเสียการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะได้ไม่ดี บางคนควบคุมไม่ได้ เช่น ไอหรือจามจะมีปัสสาวะเล็ดออกมาซึ่งเกิดขึ้นในคนที่ไม่เคยเป็นมาก่อนการคัดหมดลูก ซึ่งความรู้ทางชีววิทยาการแพทย์ เชื่อว่ามาจากภาวะการขาดฮอร์โมนเพศทำให้มีการหย่อนคล้อยของอวัยวะภายใน (Berek, 2007) แต่ในการศึกษานี้พบในผู้หญิงที่คัดหมดลูกและยังรักษารังไข่ไว้ โดยอายุยังอยู่ในวันเจริญพันธุ์ (น้อยกว่า 49 ปี) ที่อาจเป็นไปได้ว่าผู้หญิงกลุ่มนี้เข้าสู่วัยหมดประจำเดือนเร็วกว่าปกติ นอกจากนี้ผลของการควบคุมปัสสาวะไม่ได้ ส่งผลต่อความรู้สึกสูญเสียภาพลักษณ์และขาดความมั่นใจในตนเองของผู้หญิง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับหลายการศึกษา คือ การศึกษาของ Guthrie และคณะ (2007) Johnson และคณะ (2005) McPherson และคณะ (2005) ที่พบว่าหลังคัดหมดลูกในระยะยาว ผู้หญิงมีปัญหาทางเดินปัสสาวะทำงานผิดปกติ แต่ไม่มีรายงานถึงผลต่อจิตใจที่ทำให้ผู้หญิงรู้สึกอายและขาดความมั่นใจในตนเอง

ส่วนข้อค้นพบที่ว่าผู้หญิงมีน้ำหนักตัวเพิ่มมากขึ้นหลังการคัดหมดลูก พบทั้งผู้หญิงที่ใช้และไม่ใช้ฮอร์โมนและในคนที่ใช้ฮอร์โมนยิ่งส่งเสริมให้อ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Iversen และคณะ (2005) ที่พบว่าผู้หญิงที่คัดหมดลูกจะน้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นมากกว่าผู้หญิงทั่วไป เมื่อน้ำหนักเพิ่ม มีหน้าท้อง รูปร่างเปลี่ยนแปลงที่ควบคุมได้ยาก

ประเด็นนี้ยึดโยงกับการหล่อหลอมในความเป็นหญิงว่าจะต้องเป็นเพศที่สวยงาม เป็นเพศที่ดึงดูดความสนใจจากเพศตรงข้าม (เพศชาย) การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์จึงส่งผลต่อความรู้สึกของผู้หญิงที่ตัดมดลูก โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีคู่ และผู้หญิง โสดที่อายุน้อยที่ยังต้องการมีคู่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Elson (2004) ที่พบว่าผู้หญิงหลังตัดมดลูกที่มีคู่อองให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ความงามของตนมากขึ้น

นอกจากนี้ผู้หญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลยังสะท้อนเรื่องสุขภาพจิตว่ารู้สึกจิตใจไม่ปกติ อารมณ์แปรปรวน และมีภาวะหลงลืมง่าย ซึ่งผลกระทบในระยะยาวนั้นยังไม่พบการติดตามอย่างชัดเจนในผู้หญิงกลุ่มนี้ ซึ่งภาวะ การหลงลืมมักจะพบในคนสูงอายุ และผู้หญิงในวัยหมดประจำเดือน (Chirawatkul et al., 2002; Henderson & Sherwin, 2007) แต่ในการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่อายุต่ำกว่า 49 ปี มีปรากฏการณ์หลงลืมง่าย ถึง 7 คน ในกลุ่มนี้ไม่ใช้ฮอร์โมนทดแทน และเป็นผู้หญิงที่ตัดมดลูกแต่ยังรักษารังไข่ไว้ 4 คน ซึ่งผลที่ได้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศ ยืนยันว่าการตัดมดลูกมิได้มีความสัมพันธ์กับความจำเสื่อมในผู้หญิงที่ตัดมดลูก (Simon, 2007) นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับความไม่มั่นคงทางอารมณ์ของผู้หญิงยังส่งผลต่อวิถีชีวิตการทำงาน มีความขัดแย้ง ความไม่น่าเชื่อถือ จึงเป็นปัญหาสำคัญทำให้ผู้หญิงหลายคนมีความก้าวหน้าในการทำงานน้อยเมื่อเทียบกับผู้ชายที่ชีวิตไม่มีการเปลี่ยนแปลงของช่วงวัย

ในขณะที่ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังตัดมดลูก 1 ปี ไปแล้วกับผู้หญิงนั้นมิใช่สาเหตุในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น ปัญหาเพศสัมพันธ์เปลี่ยนแปลง นั้นมีปัจจัยด้านเพศภาวะ ในการกำหนดบทบาทความเป็นหญิงเป็นชาย บทบาทของความเป็นภรรยาที่ต้องตอบสนองความต้องการทางเพศของสามี ผู้หญิงต้องอดทนกับความไม่พึงพอใจที่ยากต่อการปฏิเสธ เพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัวไว้ให้ครอบครัวมีความสุข และมีความสุข แต่หาใช่การตอบสนองความต้องการทางเพศของผู้หญิงแต่เพื่อความสุขของคนรอบข้าง ส่วนการหมดความสามารถในการให้กำเนิดบุตรจะมีผลต่อผู้หญิงและครอบครัวที่ต้องการบุตร บางครั้งกลายเป็นข้ออ้างของฝ่ายชายในการมีผู้หญิงคนใหม่ ผลของการตัดมดลูกในระยะยาวจึงมิใช่เกิดกับตัวผู้หญิงเองเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาความสัมพันธ์ชายหญิงระหว่างคู่ออง จึงทำให้ผู้หญิงโสดหลายคนตัดสินใจไม่แต่งงานเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหานี้ นอกจากนี้วัฒนธรรม และเพศภาวะ รวมทั้งสังคมรอบข้างยังมีอิทธิพลการหล่อหลอมต่อความคิดและการรับรู้ของผู้หญิงที่ส่งผลต่อความรู้สึกทางด้านจิตใจที่ส่งเสริมมาจากการตอกย้ำและติตราจากสังคมอีกด้วย ที่ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นในระยะยาวมีความซับซ้อนมากขึ้น และการศึกษาที่มีอยู่ส่วนใหญ่ยังเน้นที่ปัญหาที่มาจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพมากกว่าผลของอิทธิพลทางวัฒนธรรม และเพศภาวะที่มีต่อผู้หญิงหลังการตัดมดลูก ที่ส่งผลต่อชีวิตของผู้หญิงหลังการตัดมดลูก

เมื่อพิจารณาแหล่งบริการสุขภาพที่มีอยู่ไม่เอื้อต่อผู้หญิงทำให้เมื่อเกิดปัญหา ผู้หญิงไม่รู้ว่าจะไปใช้บริการที่ใดที่เข้าใจผู้หญิงกลุ่มนี้ เนื่องจากไม่มีการจัดบริการสุขภาพ หลังการตัดมดลูกในระยะยาว โดยเฉพาะในระดับชุมชน จึงทำให้ผู้หญิงที่มีปัญหาเข้าไม่ถึงแหล่งบริการสุขภาพ ปัญหาเกิดการสะสมจนนำไปสู่ปัญหาความสัมพันธ์ชายหญิงของคู่สมรสและปัญหาสุขภาพตามมา ดังนั้นการจัดบริการสุขภาพในระยะยาวจึงมีความจำเป็นสำหรับผู้หญิงหลังตัดมดลูก

จากผลกระทบของการไม่มีมดลูกที่เกิดขึ้นหลัง 1 ปีไปแล้ว ผู้หญิงรับรู้ถึงความคาดหวังของสังคม และคนใกล้ชิดต่อความเป็นผู้หญิง ทั้งบทบาท หน้าที่ ที่ผู้หญิงพึงมี เมื่อผู้หญิงรู้สึกพร่องบางอย่างจากการไม่มีมดลูก ย่อมกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้หญิงที่ตัดมดลูกแตกต่างกันไปในแต่ละคน แต่ในทางการแพทย์ให้ความสำคัญกับภาวะการขาดฮอร์โมนเพศ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ตัดมดลูกพร้อมรังไข่ทั้งสองข้างและยังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ การให้ฮอร์โมนทดแทนจึงเป็นทางเลือกในการรักษา ผู้หญิงหลายคนจึงมีประสบการณ์การใช้ฮอร์โมนทดแทนและมีการรับรู้เกี่ยวกับการใช้ฮอร์โมนทดแทน โดยหลังการตัดมดลูกนั้นผู้หญิงมีทั้งใช้ต่อเนื่องและใช้ไม่ต่อเนื่อง การรับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนเหมือนและแตกต่างกันจะได้กล่าวต่อไป

3. การรับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทนหลังการตัดมดลูก

ผู้หญิงที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักได้รับฮอร์โมนทดแทนจำนวน 10 คนทั้งหมดผ่าตัดมดลูกและรังไข่ออกทั้งสองข้าง มีประสบการณ์การใช้ฮอร์โมนทดแทนต่อเนื่อง 3 คน และใช้ไม่ต่อเนื่อง 7 คน ช่วงเวลาที่ใช้ฮอร์โมนสั้นที่สุด 3 เดือน และใช้ต่อเนื่องนานที่สุด 15 ปี ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาใช้ฮอร์โมนอย่างต่อเนื่องอายุน้อยที่สุดที่เริ่มใช้ คือ 24 ปี ใช้มานาน 15 ปี จากข้อค้นพบผู้หญิงอายุที่มากที่สุดที่ใช้ฮอร์โมนทดแทน คือ 50 ปี หลังอายุ 50 ปีไม่พบการใช้ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทนแตกต่างกันแยกแยะแก่นสาระได้ 3 ประเด็น คือ 1) คงความเป็นสาว 2) ทำให้ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลง 3) ผลของฮอร์โมนเหมือนเหรียญสองด้าน ดังตารางที่ 16 มีสาระสำคัญของการรับรู้ดังนี้

ตารางที่ 16 การรับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทน (HRT) หลังการตัดมดลูกของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การรับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทน	ได้รับ HRT ต่อเนื่อง (3 คน)	เคยได้ รับ HRT (7 คน)
คงความเป็นสาว		
1. ช่วยชะลอความแก่และวัยทอง	3	7
2. เหมือนยาบำรุงให้ร่างกายแข็งแรง	2	1
3. ช่วยให้มีอารมณ์ทางเพศ	1	3
ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลง		
1. ทำให้เป็นฝ้า	1	2
2. ทำให้อ้วน	1	6
เหมือนหรือผุสองด้าน		
1. ใช้นานอาจทำให้เป็นมะเร็ง	3	4
2. ให้ประโยชน์หรือภาระค่าใช้จ่าย	1	2

3.1 ฮอร์โมนทดแทนคงความเป็นสาว

การใช้ฮอร์โมนทดแทนผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาเรียนรู้ทางด้านบวกว่าเป็นสิ่งที่ช่วยชะลอความแก่ทำให้ผู้หญิงคงความสาวความสวยไว้ บำรุงสุขภาพแข็งแรง โดยมุ่งไปที่การสร้างเสริมกระดูกให้หนาไม่เปราะบางไม่หักง่าย ไม่อ่อนแอ นอกจากนี้ฮอร์โมนยังช่วยให้ผู้หญิงมีการตอบสนองอารมณ์ทางเพศดี ประเด็นต่างๆ มีดังนี้

3.1.1 ฮอร์โมนทดแทนช่วยชะลอความแก่และวัยทอง

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาเกือบทั้งหมดรับรู้ว่าการใช้ฮอร์โมนช่วยชะลอความแก่และการเข้าสู่วัยทอง ผู้หญิงหลายคนพึงพอใจกับภาพลักษณ์ที่สวยงาม ไม่แก่ ในสายตาคนอื่น โดยเฉพาะความรู้สึกของสามี ผู้หญิงที่มีประสบการณ์การใช้ฮอร์โมนทุกคนรับรู้ว่าการใช้ฮอร์โมนทดแทนช่วยแก้ไขอาการวัยทองที่รบกวนต่อการดำเนินชีวิตทำให้มีความสุขสบายทั้งร่างกายและจิตใจ มีผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลายคนรับรู้ว่าการใช้ฮอร์โมนเกี่ยวข้องกับการขาดฮอร์โมน (เพศ) แต่การตัดมดลูกออกนั้นมีผู้หญิงบางคนที่มีการศึกษาน้อย รับรู้ว่าการขาดฮอร์โมน (เพศ) แต่การตัดมดลูกออกคือการไม่มีฮอร์โมนเพศด้วย ในขณะที่บางคน โดยเฉพาะผู้ที่มีการศึกษาสูงรับรู้ว่าการขาดฮอร์โมนเพศต้องตัดเอารังไข่ออกหมดด้วยจึงจะไม่มีฮอร์โมนเพศ จึงทำให้ผู้หญิงที่ตัดมดลูกออกอย่างเดียว หรือตัดรังไข่ออกด้วยเพียงหนึ่งข้าง รับรู้ภาวะขาดฮอร์โมนต่างกัน บางคนรับรู้ว่าการขาด

ซอร์โมนเพศในขณะที่บางคนรับรู้ว่าจะไม่ขาดซอร์โมนเพศ ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาจึงมองว่าถ้าคนมีอาการวัยทองสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ก็คือ การใช้ซอร์โมนทดแทน ดังนี้

“... หยุคซอร์โมน มาประมาณปีกว่า ...อาการไม่ค่อยปกตินะ ร้อนๆหนาวๆมีบ่อย อารมณ์นี้รู้เลย หงุดหงิดง่าย กับเด็กกับอะไรบางอย่างที่เราคุมไม่อยู่ ...เพื่อนายังทักดูแลงเยอะนะ... ตอนใช้ยาซอร์โมนสองปีก่อนก็ไม่มากเท่านี้เลย ...ที่ว่าซอร์โมนมีส่วนช่วยเรา (ไม่แก่) นะ...” (นำอ้อยวัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดที่และมีถุงน้ำที่รังไข่ IDKI10030421)

ผู้หญิงตัดมดลูกบางคนที่ยังมีรังไข่เหลืออยู่ได้รับข้อมูลจากผู้ดูแลสุขภาพและสื่อต่างๆมีการรับรู้ว่าคุณยังมีซอร์โมนเพศที่ไม่จำเป็นต้องใช้ซอร์โมนทดแทน ดังนี้

“อาการวัยทอง เขาวามันไม่สบาย มันจะหงุดหงิด อารมณ์ไม่ดี...แต่ของฉันทะหมอบอกว่ายังมีรังไข่เหลือไว้อีกข้าง ไม่ต้องกินซอร์โมน ก็สบายใจไปอย่าง คนที่มีอาการก็ใช้ซอร์โมนช่วยได้ อย่างพี่ (ชื่อเพื่อนที่ตัดมดลูก) เขากิน พอหยุคก็มีอาการ แบบฉันทูเขาหน้าตาไม่ค่อยมีความสุขนะ...ดูแลงมาก...” (มะปรางค์ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากการติดเชื้อที่มดลูก IDKI11030302)

ในขณะที่ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนได้รับข้อมูลที่不仅เพียงพอ เมื่อตัดมดลูกออกแต่ยังมีรังไข่เหลืออยู่หนึ่งหรือสองข้างกลับคิดว่าตนขาดซอร์โมนเพราะไม่มีมดลูกแล้ว ทั้งที่รับรู้ว่าจะยังมีรังไข่เหลืออยู่ ซึ่งผู้หญิงกลุ่มนี้แพทย์ไม่ให้ออร์โมนทดแทน ทำให้ผู้หญิงวิตกกังวลดังตัวอย่างคำบอกเล่า ดังนี้

“... ไม่มีมดลูก ก็เป็นวัยทอง ไม่มีซอร์โมนแล้ว ... แต่หมอไม่เห็นให้ฉันทกิน (ซอร์โมน) เลย ทำไมที่นั่นผ่าหมอบให้กิน... คนเป็นวัยทองต้องกินซอร์โมนช่วย...กระดูกไม่ฟู...ตอนนี้ฉันทไม่แข็งแรงเลย” (วาสนา วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากมีถุงน้ำที่รังไข่ IDKI27020824)

3.1.2 สอร์โมนทดแทนเหมือนยาบำรุงให้ร่างกายแข็งแรง

ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนระบุว่า สอร์โมนทดแทนเสมือนเป็นยาประเภทหนึ่ง เพื่อบำรุงร่างกายให้แข็งแรงที่ได้รับหลังการผ่าตัดเอามดลูกพร้อมรังไข่ทั้งสองข้าง ที่ทำให้ร่างกายขาดสอร์โมนเพศ โดยเฉพาะผู้หญิงที่อายุยังไม่เข้าสู่วัยหมดประจำเดือน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้หญิงที่ใช้สอร์โมนทดแทนอย่างต่อเนื่อง อายุที่ผ่าตัด คือ 24 ปี 38 ปี และ 44 ปี ส่วนผู้หญิงที่ใช้สอร์โมนไม่สม่ำเสมอ ในขณะที่ศึกษาได้หยุดใช้แล้ว จำนวน 7 คน ส่วนคนที่ยังมีรังไข่เหลืออยู่ ไม่มีการให้สอร์โมนทดแทน ผู้หญิงตัดมดลูกที่เข้าร่วมศึกษารับรู้เกี่ยวกับสอร์โมนทดแทนว่าใช้แล้วทำให้แข็งแรง ทำงานได้ปกติ อารมณ์ดี ป้องกันกระดูกผุ ดังตัวอย่างคำพูดของ สารทิ หญิงคู่ วัย 48 ปี ที่ใช้สอร์โมนมาตลอดหลังตัดมดลูกมา 4 ปี พะยอมหญิงโสด วัย 55 ปี ที่ตัดมดลูกและรังไข่ออกหมด ตั้งแต่อายุ 41 ปี ใช้สอร์โมนเพียง 6 เดือน แล้วหยุดใช้เอง และลินจี่ หญิงคู่ วัย 42 ปี ที่ตัดมดลูกและรังไข่ออกทั้งสองข้าง มา 1 ปี 2 เดือน แต่ยังไม่เคยรับสอร์โมนทดแทน มีดังนี้

“ฉันก็กินยาเม็ดเล็กนี้ (สอร์โมน) มาตลอด... กินแล้วมันดี สบายตัวดี... ก่อนนี่เคยหยุดกินไปเดือนสองเดือนได้ ก็มันไม่มีเวลาไปเอา มันไม่สบายเลย ...ปวดหัวมากทำอะไรไม่ได้เลย... สอร์โมน ฉันว่ามันเป็นยา เหมือนยา... กินแล้วไม่ปวดหัว ฉันทำอะไรต่ออะไรได้ เลี้ยงหลานได้...” (สารทิ วัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI29010717)

“... คนที่ใช้สอร์โมนจะไม่มีอาการผิปกด... เขาก็แข็งแรงดี ทำงานทำอะไรได้” (พะยอม วัย 55 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดที่ IDKI36030314)

สอร์โมนไม่ใช่สิ่งจำเป็นที่ต้องกินเหมือนยารักษาโรค เหมือนยาบำรุงที่จะกินหรือไม่กินก็ได้ และการรับประทานอาหารบางประเภทช่วยเสริมสอร์โมนได้

“... แต่นี่คิดว่า (สอร์โมน) ก็เหมือนยาอย่างหนึ่ง คงเหมือนยาบำรุง... ทำให้ร่างกายแข็งแรง กินก็ได้ไม่กินก็ได้... ถ้ากินอาหารเสริม ก็ไม่ต้องกินได้” (ลินจี่ วัย 42 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดที่ IDKI02040316)

3.1.3 สอร์โมนทดแทนช่วยให้มีอารมณ์ทางเพศ

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนมีการรับรู้เรื่องการให้สอร์โมนทดแทนสามารถช่วยให้มีความต้องการทางเพศ ที่ทำให้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีได้ บางคนมีอารมณ์

ทางเพศและตอบสนองความต้องการทางเพศดี ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของ สารภี ที่ใช้ฮอร์โมนทดแทนมาตลอด และเสาวรส ที่เล่าประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ได้หลังผ่าตัดในช่วงที่ใช้ฮอร์โมนทดแทนถึงแม้จะไม่เหมือนเดิม และความต้องการลดลงเมื่อหยุดใช้ฮอร์โมนทดแทนดังนี้

“เรื่องแบบนั้น (เพศสัมพันธ์) ฉันมีได้ไม่มีปัญหา ... กินฮอร์โมนนะดี ... ความต้องการน้อยลงบ้างแต่มี (เพศสัมพันธ์) ได้ ไม่มีปัญหาอะไร” (สารภี วัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI29010810)

“ช่วงแรกๆใช้ฮอร์โมน หมอแนะนำให้ใช้ ว่าอายุเรายังไม่ห้าสิบ... ที่มีอะไรกัน ก็มีได้นะ ถึงแม้ว่าความต้องการมันจะน้อยลงที่ไม่เหมือนก่อน...พอเลิกกิน (ฮอร์โมน) ลำบาก (มีเพศสัมพันธ์)...” (เสาวรสวัย 49 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI07011008)

3.2 ผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทนทำให้ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลง

ความสวยงามเป็นสิ่งที่สังคมประกอบสร้างคุณสมบัติหนึ่งในความเป็นหญิงที่ผู้หญิงมีความปรารถนา แต่ความสวยงามนั้น อยู่ที่สังคมกำหนดว่าควรมีลักษณะอย่างไร ความสวยงามในสังคมไทยที่ผู้หญิงรับรู้ คือ “ไม่อ้วน” “ผอม” “มีเอวมีสะโพก” “ผิวขาว” “หน้าใสไม่มีฝ้า” การใช้ฮอร์โมนทดแทนผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้ผลทางด้านลบว่า ทำให้อ้วนขึ้น ทำให้หน้าเป็นฝ้า ที่กระทบต่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงบางคน ทำให้ขาดความมั่นใจในตัวเอง ดังนี้

3.2.1 ฮอร์โมนทดแทนทำให้เป็นฝ้า

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนมีประสบการณ์หน้าเป็นฝ้า ดำ ไม่สวยงาม ทำให้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกเป็นทุกข์กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของเสาวรส เคยใช้ฮอร์โมนทดแทนและหยุดใช้แล้ว เนื่องจากต้องการรักษาไม่ให้หน้าเป็นฝ้า และมะลูที่หน้าเริ่มเป็นฝ้าหลังใช้ฮอร์โมนทดแทน จากที่ไม่เคยเป็นฝ้ามาก่อน ตัวอย่างคำพูด ดังนี้

“สาเหตุที่พี่เลิก พอดีที่เป็นฝ้า ... หมอรักษาฝ้าบอกว่าการรักษาไม่ควรกินฮอร์โมน ... พี่บอกว่าพี่กินฮอร์โมนตัดมดลูก... เขาบอกว่าต้องไม่กิน...ฮอร์โมนนี้ทำให้เป็นฝ้า ... โดยที่หมอหน้าบอกว่าเลิก พี่ก็มาปรึกษาหมอที่โรงพยาบาลก่อนว่าเลิกกินฮอร์โมนได้ไหม... เขาบอกได้... เลิก

กินเพราะว่าหน้าเป็นฝ้า... ” (เสาวรส วัย 49 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI07020817)

“...กินฮอร์โมนมา สามสี่เดือน ฝ้าก็เริ่มขึ้น... แพนก็ทักว่าทำไมหน้าดำจ้... ใจก็รับไม่ค่อยได้ คือเป็นคนผิวดีมาก่อน...มันขาดความมั่นใจ... ก็ใช้ครีมรักษาและใช้เครื่องสำอางแต่งหน้าปิดแทน” (มะลูลี วัย 38 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI33020425)

3.2.2 ฮอร์โมนทดแทนทำให้อ้วน

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาหลายคนรับรู้ด้วยประสบการณ์ของคนว่า กินฮอร์โมนแล้วทำให้อ้วนขึ้นมาก รูปร่างเปลี่ยนแปลง เช่น หน้าอกใหญ่มากกว่าปกติ มีหน้าท้อง และควบคุมน้ำหนักได้ยากมาก แม้จะพยายามรับประทานอาหารน้อยก็ตาม ทำให้รู้สึกคับข้องใจ สูญเสียความมั่นใจในตนเองกับการเปลี่ยนแปลงรูปร่างที่เกิดขึ้น ดังนี้

“... กินฮอร์โมนทำให้เราอ้วนมาก หน้าอกก็ใหญ่ อึดอัด ไปหมด...รูปร่างก็เปลี่ยนแปลง หน้าท้องก็มาก ทำยังไงก็ไม่ลง...” (น้ำอ้อย วัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อบุมดลูกเจริญผิดที่และมีถุงน้ำที่รังไข่ IDKI10020619)

“หลังผ่ามดลูก ก็กินฮอร์โมนมาสองปีได้ ...อ้วนมากน้ำหนักขึ้นเยอะมาเรื่อยๆ กินข้าวเยอะด้วย ...กินฮอร์โมนมันอยากกินข้าว ...ทำให้อ้วนมาก ... พอเลิกกินมาเป็นปี อ้วนแล้วลงยาก อ้วนเหมือนเดิม ทำยังไงก็ไม่ลง จะอดข้าวก็กลัวไม่มีแรงทำงาน...” (ชมพู่ วัย 47 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากการช้ำจากอุบัติเหตุ IDKI06030521)

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาบางคนถึงแม้จะรู้ว่าฮอร์โมนทำให้อ้วนแต่เธอก็พอใจกับผลดีด้านอื่น เช่น เพศสัมพันธ์ ไม่ปวดศีรษะ ภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงจึงไม่เรื่องสำคัญ ดังนี้

“ที่ผ่ามดลูก มานี้ อ้วนจ้เลยหมอ ทำยังไงก็ไม่ลง น้ำหนักขึ้นมากเลย กินฮอร์โมนก็อ้วนยกใหญ่เลย เมื่อก่อนฉันตัวนิดเดียว ... ไม่สนใจ กินแล้วเรื่องอื่นดีหลายอย่าง ก็ยอมอ้วนนะ” (สารภี วัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI2904081006)

3.3 ผลของฮอโมนทดแทนเหมือนเหรียญสองด้าน

ข้อมูลข่าวสารที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นในปัจจุบันช่วยส่งเสริมให้ผู้หญิงหลายคนสามารถค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพได้ง่าย โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีการศึกษาสูง จะรับรู้ผลของฮอโมนทดแทนทั้งทางด้านบวกและด้านลบ แหล่งข้อมูล ได้แก่ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เอกสารตำรา ที่ทำให้ผู้หญิงรู้สึกสองจิตสองใจกับผลของการใช้ฮอโมนทดแทน เช่น “ฮอโมนคืออย่างเสียอย่าง” “ใช้แล้วเราไม่เหี่ยวไม่แก่เร็ว แต่ใช้นานๆไม่ดี สะสม” “ใช้ฮอโมนอารมณ์ไม่หงุดหงิด แต่ใช้นานๆทำให้เป็นมะเร็งได้” ผู้หญิงบางคนเชื่อตามคำแนะนำของผู้รักษา บางคนได้ข้อมูลไม่เพียงพอ จึงเกิดความสับสน และตัดสินใจหยุดใช้เอง แต่สำหรับผู้หญิงที่มีฐานะไม่ดี รายได้ต่ำ การใช้ฮอโมนอย่างต่อเนื่องนั้นกับเป็นปัญหาค่าใช้จ่ายซึ่งผู้หญิงกลุ่มนี้รู้ว่าฮอโมนมีประโยชน์ แต่ด้วยปัญหาค่าใช้จ่ายแล้วทำให้ผู้หญิงบางคนหยุดใช้เพราะไม่ต้องการมีภาระค่าใช้จ่าย จำแนกสาระย่อได้ ดังนี้

3.3.1 ฮอโมนทดแทนช่วยให้สาวแต่ใช้นานอาจทำให้เป็นมะเร็ง

ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีการศึกษาสูงจะแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของตนและผลของการใช้ฮอโมนทดแทน บางคนรับรู้ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บางคนรับรู้จากการบอกต่อกันมาว่า การใช้ฮอโมนทดแทนไปนานๆทำให้เป็นมะเร็ง โดยเฉพาะมะเร็งเต้านม ขณะที่คนที่มีการศึกษาดำมีเพียง 1 คนที่รับรู้เรื่องการเป็นมะเร็ง ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ใช้ฮอโมนคืออย่างเสียอย่าง ใช้ฮอโมนนานๆ คือว่ามันจะสะสมภายใน เหมือนมันขับออกไม่หมด พอานานๆ ก็มีพิษ ทำให้ร่างกายผิดปกติ กลายเป็นมะเร็ง เป็นที่เต้านม ... แล้วนี้หน้าอกก็โตมากเมื่อก่อนไม่ใช่อย่างนี้ โตน่าเกลียด อึดอัด บอกไม่ถูก ใจกลัวเป็นมะเร็งที่เต้านม...” (น้ำอ้อย วัย 48 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อมดลูกเจริญผิดที่และมีถุงน้ำที่รังไข่ IDKII0040832)

ผู้หญิงบางคนมีความไม่แน่ใจกับผลการใช้ฮอโมนในระยะยาวแล้ว การเป็นมะเร็งจึงตัดสินใจหยุดใช้และยอมรับที่จะเผชิญอาการที่เกิดจากการขาดฮอโมน

“กลัวว่ามันจะไปสะสมที่เต้านมจะเป็นมะเร็งอยู่ที่เต้านม ... ไม่ควรกินถ้ากินมากมันไม่ดีซึ่งตอนนั้นที่กินไปแล้วปีกว่า ใจก็กลัวเป็นมะเร็ง หน้าก็เป็นฝ้าด้วย พี่ก็ไปปรึกษาหมอ ... หมอบอกว่าไม่เป็นไรถ้าจะเลิก (กิน)... แต่คุณจะหงุดหงิดจะมีอาการที่ร้อน ๆ หนาว ๆ ...เหมือนมี

ใช้ขึ้นตลอดคนนะ พี่ว่าไม่เป็นไร...รู้แล้วทนเอา คิดว่าเป็นมะเร็ง...” (เสาวรส วัย 49 ปี ตัดมดลูก และรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI07020822)

ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษาใช้ฮอร์โมนทดแทนอย่างต่อเนื่องบางคนรับรู้ว่าการใช้ฮอร์โมนทดแทนทำให้ร่างกายเสื่อมช้าแต่ถ้าใช้ระยะเวลาานอาจจะทำให้เป็นมะเร็งได้ ผู้หญิงหลายคนตัดสินใจใช้ตามคำแนะนำของแพทย์เพราะอายุยังน้อยการขาดฮอร์โมนจะทำให้สุขภาพเสื่อมเร็ว แก่เร็ว ผู้หญิงกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง ในขณะที่กลุ่มที่มีการศึกษาค่ำ มีการรับรู้ผลของการใช้ฮอร์โมนไม่มากนักส่วนใหญ่ใช้เพราะแพทย์แนะนำและใช้แล้วรู้สึกดี ขณะที่ผู้หญิงบางคนยอมรับผลด้านลบจากการใช้ฮอร์โมนเพราะต้องการผลด้านบวกอีกด้านหนึ่งที่สำคัญกับชีวิตเธอ โดยเฉพาะการรักษาช่วยลดปัญหาเพศสัมพันธ์ระหว่างสามีกับตน ที่พยายามรักษาบทบาทของภรรยาที่สมบูรณ์เพื่อให้สามีอยู่กับตน ดังตัวอย่างคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

“...เคยรู้มาเหมือนกันว่าใช้ฮอร์โมนทำให้เป็นมะเร็งได้ แต่ต้องใช้นานๆ... แต่เราอายุน้อย หมอบอกว่าต้องใช้ ไม่ใช่เราจะแก่เร็ว กระจุกพรุนด้วย...ยอมใช้ดีกว่า” (มะลูลี วัย 38 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI33020425)

“...เคยฟังมาว่ากินฮอร์โมนมากๆ จะเป็นมะเร็ง... นี่ก็กลัว...แต่ เราแก่แล้วเป็นก็ขี้มั้นทำใจ... สามีป้าเขาเจ้าชู้ ป้าว่าถ้าไม่กินกลัวจะมีปัญหากัน” (สารภี วัย 48 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 7 ตัดมดลูกและรังไข่ออกหนึ่งข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKI2904081006)

ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักที่ไม่เคยมีประสบการณ์การใช้ฮอร์โมนทดแทน บางคนรับรู้เกี่ยวกับผลของการใช้ฮอร์โมนในระยะยาวว่าทำให้เป็นมะเร็งได้ ดังนี้

“หมอบอก ตัดออกหมดเลย หมอไม่ได้ให้ฮอร์ โมนฉันทกิน... เห็นเขา (ชาวบ้าน) ว่ากันว่า (ไปไต่ยีนมา) ... คนไหนกินจะเต็งตึงแบบสาวๆ... แต่กินมากไม่ดี ... แบบกินนานๆเราจะเป็นมะเร็ง เห็นเขาพูดกันแบบนี้ก็กลัวเหมือนกัน ไม่อยากกิน ...” (น้ำตาล วัย 44 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเนื้องอกที่มดลูก IDKII2020612)

3.3.2 ฮอโมนทดแทนให้ประโยชน์แต่มีภาระค่าใช้จ่าย

การสูญเสียค่าใช้จ่ายจากการใช้ฮอโมนทดแทนที่ต้องใช้อย่างต่อเนื่อง พบในกลุ่มที่มีการศึกษาน้อย รายได้ต่ำ หาเช้ากินค่ำ มากกว่ากลุ่มอื่น ถึงแม้ผู้หญิงกลุ่มนี้บางคนจะรับรัฐสวัสดิการ โครงการหลักประกันสุขภาพก็ตาม แต่การไปรับฮอโมนจะมีค่าใช้จ่ายอื่นร่วมด้วย เช่น ค่าเดินทาง และการหยุดงานที่ต้องขาดรายได้เพราะต้องใช้เวลาอย่างน้อยครึ่งวัน จึงทำให้ผู้หญิงหลายคนตัดสินใจไม่รับฮอโมนทดแทนต่อเนื่อง ส่วนในคนที่มียาได้สูงจะให้ความสำคัญประเด็นนี้น้อย ดังนี้

“...ไม่ไปรับยา ไม่มีเวลา...ไปทีเราก็มียาจ่ายค่ารถค่าลา ... เรารับจ้างรายวันขาดก็ไม่มีค่าจ้าง...ไม่มีเงินก็ไม่มีกินแต่ไม่กินฮอโมนไม่เป็นไร...เหมือนยาบำรุง...เราไม่สบายก็ทนเอาได้ ดีกว่าไม่มีกินค่ะ” (ชมพู่ วัย 47 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากการฆ่าจากอุบัติเหตุ IDKI06030521)

“หลังผ่าหมอเขาให้กิน ก็กินมา 6 เดือน กินมันก็คืนะอารมณ์ไม่หงุดหงิด ... ที่ไม่กินต่อ ก็ไม่อยากขาดงาน ไม่มีเวลาไปรับยา มันไกล ต้องไปเอาที่โรงพยาบาล ต้องไปทุกวัน ...” (พะยอม วัย 55 ปี ตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้างจากเยื่อมดลูกเจริญผิดที่ IDKI36030312)

โดยสรุปการรับรู้ผลของการใช้ฮอโมนทดแทนผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษา และมีประสบการณ์การใช้ฮอโมนทดแทน รับรู้เหมือนกัน คือ ฮอโมนช่วยคงความเป็นสาวใน ส่วนของการชะลอความแก่และวัยทอง ส่วนที่มีการรับรู้ที่แตกต่างกัน คือ ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลงที่ผู้หญิงมีประสบการณ์หน้าเป็นฝ้า และอ้วน และความไม่แน่ใจของผลของฮอโมนเหมือนเหรียญสองด้าน ที่ใช้แล้วดีหรือทำให้เป็นมะเร็ง และให้ประโยชน์หรือภาวะค่าใช้จ่าย การใช้ฮอโมนทดแทนผู้หญิงหลายคนกล่าวว่าเป็นการส่งเสริมสุขภาพของตนให้แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยง่าย สามารถทำงานหนักได้ และในทางการแพทย์การใช้ฮอโมนทดแทนเป็นการชดเชยสิ่งที่ผู้หญิงขาดเมื่อผู้หญิงตัดมดลูกและรังไข่ออกสองข้าง เรียกว่าเป็นการรักษาเพื่อชดเชยฮอโมนเพศในร่างกายที่ขาดหายไป และป้องกันโรคที่จะตามมา เช่น กระดูกผุ โรคหัวใจ ความจำเสื่อม (Henderson & Sherwin, 2007; Berek, 2007; Ryan et al., 1995)

การใช้ฮอโมนทดแทนให้คุณค่าความเป็นสาว ที่ให้ภาพทางด้านบวก เมื่อใช้ฮอโมนทดแทนทำให้ผู้หญิงยังคงความสาว ไม่แก่ไม่เหี่ยว มีสุขภาพดี แข็งแรง ซึ่งผล การศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Chirawatkul และคณะ (2002) ที่พบว่าผู้หญิงมีการรับรู้ว่

การใช้ฮอร์โมนทดแทนทำให้มีสุขภาพดี ชีวิตมีความสุข สำหรับผู้หญิงที่ให้ความสำคัญกับความสาวงาม เป็นกลุ่มผู้หญิงที่ยังมีบทบาทที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธใกล้ชิดกับผู้ชาย และต้องการถึงความสนใจจากเพศชาย (Elsou, 2004) ที่ประกอบสร้างส่วนหนึ่งของความเป็นหญิง พบมากในผู้หญิงที่อายุน้อย ผู้หญิงที่มีคู่อุปการ โดยเฉพาะคู่อุปการที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีหญิงคนใหม่ หรือมีภรรยาหลายคน ผู้หญิงดัดจริตที่มีคู่อุปการจะวิตกกังวลและให้ความสำคัญมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีคู่อุปการหรือมีคู่อุปการที่เข้าใจ ด้วยโครงสร้างทางสังคมไทยที่กำหนดให้ผู้หญิงมีบทบาทเป็นฝ่ายตอบสนอง (อมรา พงศาพิชญ์, 2548; สุไลพร ชลวิไล, 2550) ภาพลักษณ์ของความงามจึงมีความสำคัญกับผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีคู่อุปการแม้ผู้หญิงกลุ่มนี้บางคนจะรับรู้การใช้ฮอร์โมนอาจจะทำให้เป็นมะเร็งก็ตาม เพราะผู้หญิงให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ชายหญิงที่เธอต้องการรักษาไว้ เพื่อการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ หรือบางคนเพื่อความมั่นคงทางทรัพย์สินที่ต้องพึ่งพิงสามี ฉะนั้นการรับรู้และการให้ความสำคัญกับผลกระทบจึงขึ้นอยู่กับเพศภาวะของผู้หญิงแต่ละคน แต่สำหรับผู้หญิงบางคนการใช้ฮอร์โมนทดแทนกลับทำให้ภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลง ที่ให้ภาพทางด้านลบ ได้แก่ หน้าเป็นฝ้า อ้วน ถึงแม้ว่าฮอร์โมนเพศช่วยให้ไม่แก่เร็วก็ตาม แต่ภาพลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อผู้หญิงทำให้ขาดความมั่นใจความเชื่อมั่นในตนเอง

และผลของฮอร์โมนเหมือนเหรียญสองด้าน ที่เป็นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบที่สร้างความสับสนความไม่แน่ใจกับการใช้ฮอร์โมนทดแทนในผู้หญิงที่ตัดมดลูกออก และหรือตัดรังไข่ออกร่วมด้วย โดยเฉพาะการเป็นมะเร็งหลังจากใช้ฮอร์โมนในระยะยาว ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากสับสนและไม่เต็มใจที่จะใช้ฮอร์โมนทดแทน และมีผู้หญิงบางคนหยุดใช้โดยไม่ปรึกษาแพทย์ ที่พบทั้งในกลุ่มที่มีการศึกษาสูงและการศึกษาดำ ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่ผลของการใช้ฮอร์โมนนั้นมีทั้งคุณและโทษ (Simon, 2007; Utian, 2006; Chirawatkul et al., 2002; Mingo et al., 2000; Richter & Galavotti, 2000) ซึ่งผู้หญิงหลังการตัดมดลูกทุกคนควรได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะสามารถเลือกด้วยตนเองเพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสมกับตน

เมื่อพิจารณาผู้หญิงที่ใช้ฮอร์โมนทดแทนอย่างต่อเนื่องจะยอมรับในผลทั้งด้านบวกและลบ ในขณะที่ผู้หญิงกลุ่มที่เลิกใช้ฮอร์โมนแล้วหลายคนหยุดใช้เพราะไม่แน่ใจผลที่ใช้ฮอร์โมนในระยะยาวและบางคนไม่ยอมรับผลทางด้านลบที่ตนประสบ การใช้ฮอร์โมนทดแทนสำหรับผู้หญิงที่อายุน้อยจะให้ความสำคัญมากกว่าผู้หญิงอายุมากเพราะรู้ว่า ฮอร์โมนช่วยให้ตนยังสาวสวยไม่แก่ ไม่เหี่ยว มีสุขภาพดีที่เป็นผลของความรู้สึกทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะผู้หญิงที่ยังต้องการสร้างหรือรักษาความสัมพันธ์ชายหญิงกับคนรักหรือคู่อุปการ ในขณะที่ผู้หญิงที่อายุมากส่วนใหญ่จะยอมรับกับความเสื่อม ความแก่ แต่ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพและการดำรงชีวิตที่ยืนยาว และยิ่งการใช้ฮอร์โมนทดแทนในระยะยาวมีผลต่อการเป็นมะเร็ง ที่ทำให้ผู้หญิงหลายคน

ปฏิเสศการใช้ฮอร์โมน ดังนั้นผลของการใช้ฮอร์โมนผู้หญิงจึงรับรู้ทั้งสองด้านที่มีทั้งบวกและลบที่ผู้หญิงที่เข้าร่วมศึกษารับรู้และตัดสินใจเลือกตามข้อมูลและเพศภาวะที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ชายหญิงที่ผู้หญิงรับรู้และให้ความสำคัญ

กล่าวโดยสรุปข้อค้นพบเกี่ยวกับการรับรู้ถึงผลกระทบจากการตัดมดลูกทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พบว่าผลที่เกิดขึ้นภายใน 1 ปีหลังผ่าตัด จากการศึกษาที่มีทั้งด้านบวกและลบ ผู้หญิงจำนวนมากพึงพอใจกับการมีชีวิตที่ปลอดภยันที่เป็นผลทางบวก และผลด้านลบผู้หญิงจะได้รับการแก้ไขเพราะมีบริการสุขภาพที่มีการติดตามหลังผ่าตัดมดลูก แต่ผลกระทบจากการตัดมดลูกหลังผ่าตัดหนึ่งปีไปแล้ว ถึงแม้จะไม่มีผลถึงการสูญเสียชีวิต แต่ผู้หญิงได้สะท้อนให้เห็นว่ามีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้หญิงหลายด้านที่มีทั้งด้านกายภาพ และด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และเพศภาวะ แต่กลับไม่มีบริการสุขภาพที่รองรับผู้หญิง โดยเฉพาะเมื่อผู้หญิงกลับเข้าไปอยู่ที่บ้านในชุมชน ทำให้ผู้หญิงหลังตัดมดลูกไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพในระยะยาวได้ ทำให้ปัญหาสะสมมากขึ้นที่ผู้หญิงต้องทนอยู่กับปัญหา จนกระทั่งบางคนอยากแก้การแก้ไข

ส่วนการรับรู้ถึงผลของการใช้ฮอร์โมนทดแทนหลังการตัดมดลูก ผู้หญิงหลายคนยังได้ข้อมูลไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ โดยเฉพาะผู้หญิงที่มีการศึกษาน้อย รายได้ต่ำ ต้องพึ่งรายได้จากคู่สมรส การเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้น้อยกว่าคนที่มีการศึกษาสูง รายได้สูง และยังไม่สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพได้ผู้หญิงกลุ่มนี้จึงพบปัญหาหลังการตัดมดลูกได้มากกว่าผู้หญิงกลุ่มอื่น

จากผลการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงภายหลังการตัดมดลูกที่สะท้อนถึงผลกระทบจากการไม่มีมดลูก นั้นมีทั้งผลในช่วง 1 ปีหลังผ่าตัดและหลัง 1 ปีไปแล้ว แต่ในการศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่มีรายงานผลที่เกิดขึ้นในช่วง 1 ปีหลังผ่าตัด แต่มีการรายงานผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังตัดมดลูก 1 ปีไปแล้ว น้อยและยังคลุมเครือกับการรับรู้ของผู้หญิงที่ผู้หญิงหลายคนเชื่อว่าเป็นเพราะการไม่มีมดลูก ในการศึกษาที่ผู้หญิงให้ข้อมูลที่แสดงถึงผลกระทบที่เกิดจากการไม่มีมดลูกที่มีทั้งดีใจและเสียใจ เมื่อพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้น ไม่ใช่เพียงปัจจัยทางวิทยาศาสตร์กายภาพ ที่เข้ามามีผลต่อชีวิตของผู้หญิงเท่านั้นแต่พบว่าสิ่งแวดล้อมทั้งสังคมวัฒนธรรม และเพศภาวะเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้หญิงที่ส่งผลต่อสุขภาพของผู้หญิงที่ตัดมดลูก โดยเฉพาะผลกระทบหลัง 1 ปีไปแล้ว การหล่อหลอมความคิดและบทบาทความเป็นชายเป็นหญิงเข้าไปมีผลอย่างมากต่อชีวิตและสุขภาพของผู้หญิง ความไม่เข้าใจ ขาดข้อมูลที่มากพอ ร่วมทั้งการเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพจากปัญหา ความไม่รู้ ทำงานหนัก

แต่รายได้ก็น้อย ภาระงานที่มากของผู้หญิงทำให้ผู้หญิงหลายคนละเลยปัญหาสุขภาพของตนจนกลายเป็นปัญหาสุขภาพที่รุนแรงขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพตามมา กระบวนการปรับตัวของผู้หญิงเพื่อเผชิญปัญหาและคงความเป็นหญิงที่สมบูรณ์ มีความสำคัญยิ่งกับการดำเนินชีวิตหลังตัดมดลูก ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป